

BEWONERS VERDIENEN VEILIGHEID

Juni 2005

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf	5
Introductie en leeswijzer	9
1. De stand van zaken	13
2. De aanpak van de PvdA	19
Preventie	19
Repressie	20
Burgers	22
Gemeenten	26
Politie en justitie	29
Slachtoffers	38
3. Thema's	41
Jongeren	41
Ontmoetingsplekken	43
Jongeren en repressie	43
Jeugdzorg	44
Scholen	44
Ouders	44
Scooters	45
Uitgaan	45
Verloedering	46
Fysieke maatregelen	47
Prostitutie	47
Privacy	49
Huisjesmelkers en illegale verhuur	49
Verkeersveiligheid	50
Fietsendiefstal	50
Verslaafden	50
Drugs	51
Dakloosheid	52
Waterbedeffect	53
Veilig ondernemen	53
Huiselijk geweld	55
4. Checklist voor lokale bestuurders	59
5. Samenvatting	63
6. De basis (Beginselmanifest)	69

Colofon

'Bewoners verdienen veiligheid' is een uitgave van de PvdA Tweede-Kamerfractie. Dit boekje is ook te downloaden via www.pvda.nl. Op die website vindt u ook een overzicht van alle plannen en alternatieven die de PvdA heeft opgesteld.

Betrokken Kamerleden:

Staf Depla
Peter van Heemst
Piet Straub
Anja Timmer
Aleid Wolfsen

Samenstelling: Herman Wiersema
Fotografie: Hollandse Hoogte

Juni 2005

Reacties op dit boekje zijn van harte welkom. Zij kunnen per post worden gericht aan PvdA afdeling voorlichting, Postbus 20018, 2500 EA Den Haag (onder vermelding van 'Bewoners verdienen veiligheid'), of per e-mail: voorlichting@pvda.nl.

De PvdA-Tweede-Kamerfractie verzorgt een nieuwsbrief per e-mail over veiligheid. Abonnees worden geregeld via de mail geïnformeerd over actuele onderwerpen. Aanmeldingen zijn welkom op het adres PVDAnieuwsbriefveiligheid@tweedekamer.nl.

WOORD VOORAF

Veel mensen maken zich grote zorgen over criminaliteit. Door wat ze meemaken, wat ze lezen in de krant of wat er gebeurt in de buurt. De PvdA neemt die zorgen serieus. Want we beseffen heel goed dat voor ieder mens en voor de samenleving als geheel veiligheid een basisvoorwaarde vormt voor ontplooiing en welvaart. Bovendien moet volgens ons iedereen op de overheid kunnen rekenen als het om veiligheid gaat. Veiligheid kunnen kopen als je geld hebt? In de hoek zitten waar de klappen vallen als je pech hebt? Sociaal-democraten weten beter dan wie ook dat het recht van de sterkste gaat gelden als de overheid tekort schiet bij het bestrijden van criminaliteit. Voor eigen rechter spelen mag niet, maar dan moet de overheid wel altijd snel en adequaat reageren op onrecht. Want bewoners verdienen veiligheid.

In de publicaties “Buurten voor bewoners” (deel 1 en 2) hebben we uitgewerkt hoe ons offensief voor leefbaarheid en veiligheid er concreet uitziet. In dit nieuwe boekje gaan we specifiek in op diverse thema’s die heel belangrijk zijn bij het bestrijden van criminaliteit en het vergroten van veiligheid.

Eerherstel voor preventie

Repressie, het aanpakken en oppakken van veroorzakers van overlast, wetsovertreders en criminelen, is en blijft nodig; hard, consequent en snel. Met betrouwbare en effectieve politie en justitie. Maar voor ons is het vanzelfsprekend dat er met evenveel inzet gewerkt wordt aan het voorkomen van problemen. Daarom hebben we allereerst gekeken naar een groot aantal succesvolle projecten op het gebied van preventie.

Preventie is in veel gevallen goedkoper dan repressie. Simpel gezegd: er zijn tien agenten nodig om een ernstig misdrijf op te lossen, terwijl één stevige buurtagent er voor zorgt dat tien vervelende strafbare feiten niet gepleegd gaan worden.

Maar preventie levert ook een veel betere bijdrage aan de leefbaarheid dan repressie. Mensen voelen zich nu eenmaal meer op hun gemak in een buurt waar het leven tamelijk rustig zijn gangetje gaat dan in een straat waar aan de lopende band wordt ingebroken.

De afgelopen jaren is de aandacht in de landelijke politiek steeds meer uitgegaan naar repressie. Preventie verdween naar de achtergrond. Onverstandig, vinden wij. Harde repressie en stevige preventie moeten hand in hand gaan. Het een kan niet zonder het ander. Stevig aanpakken van criminaliteit; maar ook net zo stevig aanpakken van de oorzaken van criminaliteit.

Als wij het over preventie hebben, bedoelen we alle acties om op tijd, stevig en direct op te treden als dingen dreigen mis te lopen. Ons pleidooi is om aan te sluiten bij honderden, misschien wel duizenden initiatieven van bewoners, scholen, politie, welzijnswerk en ondernemers om samen te werken aan een veilige woon- en werkomgeving.

Dit eerherstel voor preventie betekent dat de PvdA bij het vergroten van veiligheid af wil van het eendimensionale denken in termen van 'steeds maar weer meer agenten' en hogere straffen; er blijkt zoveel meer mogelijk om de veiligheid van burgers te vergroten. Dat is de eerste rode draad in dit boekje.

Politie dicht bij de mensen

Daarnaast wil de PvdA met dit boekje haar plaats markeren in het grote debat dat wordt gevoerd over de toekomst van de Nederlandse politie. Stap voor stap lijkt de weg naar een verdergaande centralisatie te zijn ingezet. Soms openlijk. Af en toe via een omweg.

We zijn tegenstander van een omvangrijke reorganisatie van de politie. Zo'n politie komt verder af te staan van de buurtbewoners en hun problemen. De weg van de Volmarijnstraat in Rotterdam-West of De Brink in Dwingeloo naar het ministerie van Binnenlandse Zaken in Den Haag en weer terug is veel te lang.

Wij willen dus dat burgemeesters en gemeenten direct betrokken blijven bij beleid en beheer van de politie. Dat hier en daar aanpassingen nodig zijn om korpsen beter te laten werken en samenwerken erkennen we. Maar een omvangrijke reorganisatie leidt ertoe dat de politie weer jaren met zichzelf bezig is zon-

der dat de lijnen korter worden en de veiligheid groter. Dat hebben we bij de vorige reorganisatie van 1993 gezien en we willen dat niet voor een tweede keer meemaken. Wat ons betreft wordt de band met buurten en bewoners juist versterkt. Bewonersinitiatieven kunnen worden beloond met extra politie-inzet en bewoners kunnen het recht krijgen zelf over een deel van de politie-inzet beslissen. Ook in die zin verdienen bewoners veiligheid.

Recht doen aan slachtoffers

Tot slot laten we in dit boekje zien hoe we concreet werken aan een verbetering van de positie van slachtoffers van criminaliteit. Daar is nog veel te doen. Ook als het gaat om de service die de politie levert: kunnen mensen snel en gemakkelijk aangifte doen, is hun privacy op het politiebureau en in het gerechtsgebouw gewaarborgd, kan geleden schade op afzienbare termijn worden verhaald en krijgt het slachtoffer te horen hoe de strafzaak tegen de dader vordert? Het zijn vragen die de PvdA serieus neemt, omdat we ervan overtuigd zijn dat de overheid goed werk hoort af te leveren. Daar hebben mensen recht op. Ook daar betalen ze belasting voor.

Dit boekje is natuurlijk niet "af". We blijven in discussie met burgers en belanghebbenden en we staan open voor nieuwe ideeën en ervaringen. Dit boekje geeft wel aan wat de komende maanden en jaren onze inzet zal zijn in debatten over veiligheid, politie en slachtofferzorg.

Wouter Bos

Voorzitter Tweede-Kamerfractie PvdA

INTRODUCTIE EN LEESWIJZER

Introductie

Tweede-Kamerleden en lokale politici van de PvdA bezochten op maandag 4 april 2005 zestien Nederlandse gemeenten. Het thema 'Veiligheid in de buurt' stond centraal tijdens de bezoeken. Met bewoners, vrijwilligers, ondernemers, agenten, projectmedewerkers, gemeentelijke ambtenaren en lokale politici werd uitgebreid gesproken.

Veiligheid is een belangrijk thema voor de PvdA. Ook in de Tweede Kamer wordt bijna dagelijks gesproken over onderwerpen die raakvlakken hebben met (gevoelens van) onveiligheid, criminaliteit en slachtoffers. Het is echter vooral in huis, op straat, in de buurt, in de wijk of in het dorp waar de daadwerkelijke ervaringen en kennis aanwezig zijn. En juist dáár legden we op maandag 4 april ons oor te luister.

In deze uitgave staat 'veiligheid in de buurt' centraal, waarbij onderwerpen als onveiligheid, overlast, agressie en slachtoffers aan de orde komen. Thema's als terrorisme, georganiseerde en internationale criminaliteit en milieucriminaliteit passeren niet de revue. Ook die onderwerpen krijgen de volle aandacht van de PvdA, maar sluiten niet aan bij het schaalniveau van onze bezoeken op 4 april, namelijk de onveiligheid die in steden, buurten en dorpen direct wordt ervaren. Maar natuurlijk zijn er verrassende dwarsverbanden. Uitgerekend de buurtagent wordt steeds meer erkend als de terreinverkenner bij uitstek die signaleert wat er gist en broeit in woonwijken waar radicalisme in opkomst is of de zware criminaliteit doordringt tot in de huiskamers van gezinnen.

Leeswijzer

Deze uitgave is als volgt opgebouwd:

Woord vooraf

Eerherstel voor preventie, de politie dicht bij de burger en aandacht voor slachtoffers. Fractievoorzitter Wouter Bos loopt die drie kernthema's langs en legt uit waarom veiligheid een belangrijk 'links' thema is.

Stand van zaken (hoofdstuk 1)

Hoe staat het met de gevoelens van veiligheid anno 2005? Hoe hebben we de aanpak van criminaliteit en overlast in Nederland geregeld en wat zijn actuele discussies? Hoofdstuk 1 biedt achtergrondinformatie. Voor professionals waarschijnlijk gesneden koek, maar voor anderen allicht nuttige basisinformatie.

De aanpak van de PvdA (hoofdstuk 2)

Hoe organiseren we een veilige samenleving? Welke rollen spelen de bewoners daarbij, en hoe gaan we om met slachtoffers? De aanpak van de PvdA wordt uitgebreid beschreven in hoofdstuk 2, inclusief concrete actiepunten. Geluiden die we opvingen tijdens onze bezoeken hebben we opgenomen in het hoofdstuk.

Thema's (hoofdstuk 3)

Tijdens de bezoeken aan de steden en gesprekken met bewoners en professionals was er sprake van terugkerende thema's. Jongeren, drugs, huiselijk geweld en privacy bijvoorbeeld. In hoofdstuk 3 beschrijven we de voorstellen van de PvdA naar aanleiding van problemen, zorgen en succesverhalen, aangevuld met praktijkvoorbeelden. Enerzijds volgen daar acties voor de Tweede Kamer uit, anderzijds wordt ook een oproep gedaan aan organisaties om inzet op specifieke onderwerpen.

Checklist voor lokale bestuurders (hoofdstuk 4)

De PvdA ziet een belangrijke rol weggelegd voor lokale bestuurders en volksvertegenwoordigers. In een checklist van tien punten hebben we tips en adviezen opgesomd. Tien aandachtspunten die in onze ogen essentieel zijn en die lokale

politici kunnen gebruiken om plannen aan te toetsen of om inspiratie op te doen.

Samenvatting (hoofdstuk 5)

Een bondige samenvatting van de inhoud van dit boekje vindt u in hoofdstuk 5. Hier vindt u ook de belangrijkste actiepunten op een rij.

Beginselen (hoofdstuk 6)

In hoofdstuk 6 citeren we uit het Beginselmanifest van de PvdA: de kern van het gedachtegoed van de PvdA. De beginselen zijn op 29 januari 2005 na een uitgebreide discussie binnen de partij vastgesteld door het congres. Ze vormen de kaders voor ons sociaal-democratisch denken, ook op het gebied van veiligheid.

Bewoners verdienen veiligheid

'Bewoners verdienen veiligheid' is onderdeel van de 'Meer Rood op Straat'-campagne van de Partij van de Arbeid. Tweede-Kamerleden gaan op onderzoek uit. Op zoek naar problemen, oplossingen en succesverhalen. We willen deze reeks werkbezoeken vooral gebruiken om een brug te slaan tussen een aantal belangrijke kwesties die op de Haagse politieke agenda prijken en de oplossingen die in de lokale praktijk zijn bedacht en worden toegepast. De ervaringen die we opdoen, worden omgezet in concrete actiepunten.

Deze uitgave is een aanvulling op de programmaboekjes Buurten voor Bewoners, die we in 2003 en 2005 het licht deden zien, ook in het kader van 'Meer Rood op Straat'. De leefbaarheid in de buurt stond daarin centraal. In 'Bewoners verdienen veiligheid' leggen we de nadruk op veiligheidsaspecten, en geven we antwoord op actuele discussies in en buiten de Kamer.

HOOFDSTUK 1

DE STAND VAN ZAKEN

Inleiding

Voor een goed begrip is basisinformatie over de politie, de rechterlijke macht en actuele ontwikkelingen van belang. Wie actief is op het gebied van veiligheid, bestuur of politiek kan het hoofdstuk gerust overslaan. Voor anderen is het allicht interessant.

In de wereld van de veiligheid is heel veel in beweging. Wat nu nog algemene discussies zijn, die in de Tweede Kamer en in gemeenteraden lopen, zal uiteindelijk neerslaan in de praktijk van alledag. Daar gaan burgers, ondernemers en welzijnswerkers merken dat veiligheid op een andere manier dan nu het geval is wordt ingevuld en behartigd.

Politie

De politie is de grootste en meest bekende veiligheidsorganisatie van Nederland. Ze is opgebouwd uit 25 regio's, die op hun beurt uit districten of afdelingen bestaan. Veel korpsen werken vanuit een visie op gebiedsgericht werken en bemensen ook wijk- of dorpsposten.

De positie van de Nederlandse politie in de samenleving is wereldwijd gezien uniek. Er heerst over het algemeen geen angst voor de politie, terwijl ze over vergaande bevoegdheden beschikt. De organisatie is te vinden tot in de haarvaten van de samenleving.

De Politiewet biedt de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie de mogelijkheid om de politie op afstand te sturen. Tussen de ministers en de korpsen zijn prestatiecontracten afgesloten, waarin is vastgelegd welke doelen de korpsen moeten halen. Diverse thema's komen terug in de contracten, waarin voornamelijk afspraken over aantallen zijn vastgelegd. Van kwalitatieve afspraken is amper sprake. Korpsen die niet voldoen aan de afspraken, worden gekort op hun budget.

Het was de PvdA in de Tweede Kamer die in de periode 1994-1998 de noodzaak van prestatieafspraken voor het voetlicht bracht, ingegeven door de behoefte om te weten welke prestaties de politie leverde voor hoeveel geld: krijgen we 'value for money'? Verderop in deze uitgave stellen we vast dat de huidige contracten die vraag niet goed beantwoorden.

De commissie Leemhuis-Stout evalueert het huidige politiebestedel, waarvan de uitkomst rond de zomer van 2005 wordt verwacht. Ondertussen klinkt de roep van de betrokken ministers om grotere sturingsmogelijkheden.

De korpsen moeten onderling goed samenwerken. De laatste jaren gebeurt dat steeds beter, door bovenregionale teams en gezamenlijke afspraken. Ook wordt eindelijk gewerkt aan een landelijk ICT-netwerk. De onderlinge samenwerking van de politie gebeurt verder onder meer door het KLDP (Korps Landelijke Politiediensten) en het Nederlands Politie Instituut.

Gemeenten

Gemeenten vervullen een belangrijke rol in de uitvoering van het veiligheidsbeleid. De burgemeester van de grootste gemeente binnen een korps functioneert als korpsbeheerder van het betreffende korps, maar elke burgemeester is verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid in zijn gemeente. Per korps overleggen de burgemeesters in een regionaal college.

De gemeenteraad vervult een controlerende functie. Zij kunnen de burgemeester verantwoording laten afleggen voor de gang van zaken, ook over de inbreng in het regionaal college, en zijn daarmee in staat om invloed uit te oefenen op de inzet van de politie. Bovendien kunnen er gemeentelijke veiligheidsplannen worden vastgesteld, waarmee de volksvertegenwoordiging directe invloed kan uitoefenen.

Openbaar ministerie

Het openbaar ministerie (OM) is de enige instantie in Nederland die verdachten voor de strafrechter kan brengen. Het OM zorgt ervoor dat strafbare feiten worden opgespoord en vervolgd. Daarvoor wordt samengewerkt met de politie en andere opsporingsdiensten.

Wanneer de politie onderzoek doet naar strafbare feiten doet zij dit onder de verantwoordelijkheid van het openbaar ministerie. Het OM houdt ook toezicht op de goede uitvoering van het vonnis van rechters; boetes moeten worden betaald, gevangenisstraffen uitgezeten, taakstraffen goed uitgevoerd.

Het OM is een landelijke organisatie met vestigingen in alle regio's. De landelijke leiding van het OM berust bij het College van procureurs-generaal (het College) in Den Haag. De minister van Justitie is politiek verantwoordelijk voor het OM. Hij bepaalt samen met het College de prioriteiten in de opsporing en vervolging.

Rechters

Er zijn negentien rechtbanken en vijf gerechtshoven en er is één Hoge Raad. Een zaak begint meestal bij de rechtbank. Als een van de partijen het oneens is met de uitspraak van de rechter, kan de zaak via een hoger beroep terecht komen bij het gerechtshof en vervolgens door middel van cassatie bij de Hoge Raad.

De rechter moet zich houden aan het Nederlandse recht en aan verdragen. Een groot deel van het recht staat in de wet. De meeste wetten worden gemaakt door regering en parlement, maar ook provincies en gemeenten kunnen wetten maken. Daarnaast werken provincies of gemeenten bepaalde wetten verder uit in verordeningen.

Naast een strafrechtelijke reactie, zoals de strafrechtelijk boete, zijn er ook diverse mogelijkheden om via het bestuursrecht boetes op te leggen. Het initiatief ligt dan vaak bij het gemeentebestuur. We spreken dan over bestuursdwang, bestuurlijke boete of dwangsom.

Veiligheidsprogramma

Het Veiligheidsprogramma 2002 - 2006 'Naar een veiliger samenleving' is het belangrijkste document van het kabinet (opgesteld onder Balkenende I) met betrekking tot veiligheid. Het plan omvat allerlei maatregelen om Nederland veiliger te maken. Doelstelling is dat in '2006 een reductie van de criminaliteit met indicatief circa 20 tot 25% in het vizier moet komen'.

De PvdA heeft tijdens de bespreking van het document en van de voortgangsrapportages met name kritiek geuit op het

gebrek aan aandacht voor preventieve maatregelen en het gebrek aan concrete doelstellingen.

Cijfers

Onveiligheid doet zich overal voor. Uit actueel onderzoek blijkt dat ruim een kwart van de Nederlanders zich wel eens onveilig voelt. En de helft van de bedrijven in de detailhandel is slachtoffer geworden van criminaliteit. Het aantal rechtszaken neemt al enkele jaren fors toe.

Het gaat de goede kant op. Het gevoel van veiligheid stijgt en de geregistreerde criminaliteit daalt. Ook het aantal geweldsdelicten nam af in 2004 ten opzichte van de jaren ervoor. En niet onbelangrijk: de politie lost steeds vaker criminaliteitszaken op.

Bij de 25 politiekorpsen werken zo'n 50.000 mensen. Sinds 1999 is dat aantal met 5.000 toegenomen. Er gaat ruim drie miljard euro om in de Nederlandse politie.

Het aantal delicten dat de politie met één of meer verdachten aan het Openbaar Ministerie kon overdragen was in 2004 bijna een kwart miljoen. Het aantal boetes en transacties na staandehoudingen steeg van ruim 1,7 naar ruim 1,9 miljoen. Boetes naar aanleiding van bijvoorbeeld flitspalen zijn hierin niet verwerkt. Daarnaast kennen we alternatieven, zoals HALT (voor jongeren) en bemiddeling door een wijkagent: zaken die niet bij het OM belanden maar wel met een andere oplossing worden afgerond. De rechtbanken hebben steeds minder te maken met achterstanden.

HOOFDSTUK 2

DE AANPAK VAN DE PvdA

Preventie

PREVENTIE IS WILLEN WETEN WAT ER LEEFT

De tijd dat preventie 'soft' was, is definitief voorbij. Preventie kan streng en robuust zijn. Preventie is actief op zoek gaan naar problemen, en er direct op afstappen. Preventie is 'willen weten wat er leeft' en daar op inspringen, vanuit betrokkenheid, bij potentiële slachtoffers en bij potentiële daders.

Preventie is een breed begrip. Spijbelgedrag op scholen scherp in de gaten houden, tourniquets in het openbaar vervoer plaatsen, interventieteams in de wijken achter voordeuren laten kijken, preventief fouilleren, opvang- en zorgplaatsen voor daklozen en verslaafden realiseren, mobiele telefoons onbruikbaar maken na diefstal, het inzetten van de reclassering om recidive te voorkomen: stuk voor stuk methoden om de vinger nauwgezet aan de pols te houden, om problemen vóór te zijn. Daarbij geldt dat effectieve en zichtbare repressieve maatregelen een belangrijke preventieve werking hebben. Preventie en repressie gaan dus hand in hand.

Met het 'tegenhouden' van problemen wordt geprobeerd om gedrag en omstandigheden zodanig te beïnvloeden dat criminaliteit en andere inbreuken op de veiligheid en de maatschappelijke integriteit voorkomen worden. Het beantwoordt aan de maatschappelijke roep om criminaliteit te laten dalen, in plaats van te investeren in het opsporen van gepleegde delicten.

Keiharde repressie is broodnodig. De PvdA onderschrijft de noodzaak om daar waar zich ernstige problemen voordoen, fel op te treden. Het kabinet zet terecht in op repressie. Wie ontspoot, overtreedt of zich misdraagt, moet rekenen op een strenge aanpak, een snelle veroordeling en een duidelijke straf.

Maar repressie is ook een gemakkelijke manier: het is wachten tot zich problemen voordoen, en daar tegen optreden. Repressie is een stap te laat. De aandacht om problemen vóór te zijn mag niet vergeten worden. Sterker nog: preventie, in de breedste zin van het woord, moet het uitgangspunt zijn.

De directe opbrengsten van preventie zijn niet altijd zichtbaar. Wanneer een jongerenwerker weet te bereiken dat de jeugd in zijn wijk zich vermaakt, samenkomt en zich ontwikkelt, zijn de resultaten onmeetbaar. Letterlijk en figuurlijk. Het gevolg is dat de functie te eenvoudig slachtoffer kan worden van een bezuinigingsronde. Eén buurtagent, praktijkvoorbeelden tonen het aan, kan grote heibel voorkomen. Preventie is een investering op korte én op lange termijn, die zich niet altijd direct in klinkende munt laat vertalen.

Door de koers van het kabinet dreigt preventie, in allerlei vormen, het onderspit te delven. Voor de PvdA blijft preventie onmisbaar om onveiligheid ook op lange termijn de baas te worden en te blijven. Dat vraagt om investeringen in tijd en geld.

Preventie is overigens geen domein van de overheid alleen. Ook fabrikanten, burgers en ondernemers vervullen een belangrijke rol. Met simpele maatregelen kunnen sommige vormen van misdaad en criminaliteit voorkomen worden. De tijd dat de huisdeur open kan blijven of dat een laptop zichtbaar in een auto kan liggen, ligt ver achter ons.

Repressie

DE NOODZAAK VAN EFFECTIEVE REPRESSIE

Versterking van de politie en de rechterlijke macht om overtreders snel en effectief te kunnen berechten is gestart tijdens de parse kabinetten. Met succes. De efficiency is toegenomen en de wachttijden zijn fors gedaald. Dat mag niet leiden tot verminderde aandacht. De PvdA vindt dat de wet gehandhaafd moet worden. Maatregelen die dat makkelijker maken steunen we, omdat ze de aanpak van criminaliteit en overlast

ten doel hebben. Repressie is in veel gevallen: doen wat je met elkaar hebt afgesproken in de wet.

De aanpak van veelplegers (een relatief kleine groep mensen die verantwoordelijk is voor een groot aandeel van de criminaliteit) heeft topprioriteit. Opgepakte verdachten moeten zo snel mogelijk voor de rechter verschijnen. En opgelegde straffen moeten onmiddellijk ten uitvoering worden gebracht. Het vraagt om investeringen in de verantwoordelijke organisaties. Politie en justitie moeten gegevens over veelplegers uitwisselen, zodat notoire overlastgevers overal tegen de lamp lopen.

GELUIDEN

Registratie veelplegers over de korpsgrenzen. Veelplegers worden geregistreerd per arrondissement, bleek tijdens het bezoek aan Haarlem. Daardoor ontbreken mogelijkheden om bijvoorbeeld een 'bekende' uit Amsterdam ook in Haarlem als zodanig te herkennen.

Snel en streng straffen versterkt het vertrouwen in de rechtstaat. Dat wetgeving optimaal moet aansluiten bij maatschappelijke problemen en misstanden lijkt een open deur, maar dwingt zeker bij de aanpak van criminaliteit en overlast wel tot continue alertheid.

We noemden het enkele jaren geleden 'hufferigheid': het omslagpunt van vrijheid en tolerantie in slordigheid en asociaal gedrag. De levenshouding dat wie je dwarsboomt of ook maar een strobreed in de weg ligt, het kan bekopen met een klap of erger. In de rij bij de kassa, in de file, bij voetbalwedstrijden, op het schoolplein: ogenschijnlijk brave burgers kunnen soms zonder ogenschijnlijke aanleiding uit de band springen en exorbitante agressie vertonen.

De aanpak van dergelijk gedrag begint al bij kleine dingen. Bij asociaal gedrag, waar we elkaar op moeten aanspreken. En bij lichte overtredingen, waar de politie tegen op moet treden. Het streven naar een veilige en sociale samenleving begint met kleine, maar consequent volgehouden stappen.

Burgers

BETROKKEN BURGERS ZIJN ONMISBAAR

Veiligheid draait om mensen. Om buren, passanten op straat, winkeliers, ondernemers en scholieren. Dezelfde mensen moeten het uitgangspunt vormen bij de aanpak van problemen. Betrokkenheid van burgers, zo blijkt ook uit de PvdA-bezoeken aan de 16 steden, is onmisbaar.

Werken aan een veilige samenleving doe je niet vanuit Den Haag of vanuit het politiebureau. Initiatieven moeten ontstaan vanuit de straat, de buurt of het dorp. Overheden en instellingen moeten geluiden, ideeën en plannen uit de samenleving stimuleren en ondersteunen. Het zijn bewoners die antwoord kunnen geven op de vraag: wat veroorzaakt hier onveiligheid?

GELUIDEN

Korte lijntjes om snel in te kunnen springen. In Enschede vindt 'locatiebeheeroverleg' plaats, waarbij politie, gemeente, woningbouwcorporaties en wijkorganisaties de handen ineen hebben geslagen. Eens per drie maanden en op 24 locaties in de stad komen mensen bijeen om te praten over vier onderwerpen: verkeersveiligheid, sociale veiligheid, groenbeheer en veiligheid van speeltoestellen en andere openbare attributen. Op onveilige situaties kan snel worden ingesprongen, mede dankzij een gemeentebudget waarmee kleine werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd. De korte lijntjes zorgen voor gemakkelijk overleg en snelle actie.

Een wijk- en buurtgerichte aanpak is een essentieel middel om betrokkenheid bij burgers te bereiken. Zonder aanspreekbaarheid en bereikbaarheid van instellingen kunnen mensen nergens terecht met hun ideeën en initiatieven. Of je het nou wijkplatform, buurtgesprek of burgercomité noemt: een heldere overlegstructuur moet de basis zijn van een gebiedsgerichte houding. Slagkracht om snel te investeren in initiatieven uit de buurt is essentieel: met een potje geld voor incidentele of structurele subsidies wordt duidelijk dat er daadwerkelijk geluisterd wordt naar ideeën van bewoners.

Een buurtgerichte politie-inzet biedt de mogelijkheid om in te spelen op problemen en behoeften in specifieke wijken, buur-

ten en streken. 'Bekend blauw in de buurt' vergroot het veiligheidsgevoel méér dan simpelweg 'blauw op straat'. Samenwerking tussen bewoners en de politie levert extra oren en ogen op, maar ook slagvaardigheid en draagvlak.

GELUIDEN

Bewoners maken buurt rondes. Het Buurt Interventie Team (BIT) in de wijk Morgenstond in Den Haag kwam aanvankelijk amper van de grond. In de beginfase had de politie weinig tijd voor communicatie met de bewoners, maar de situatie verbeterde. Door personele wijzigingen bij de politie kwam het intensieve contact op gang. Inmiddels zijn de ervaringen positief. Wijkbewoners komen nu samen en bespreken in overleg met de politie de veiligheidssituatie. Bovendien worden wekelijks rondes gemaakt door de buurt, waarbij leden van het BIT-team jongeren in het winkelcentrum en bewoners op straat (aan)spreken. De vrijwilligers volgden trainingen, waarin aandacht werd besteed aan mogelijkheden om problemen te signaleren, te voorkomen en om in te grijpen. De neiging om problemen op het bordje van de politie te leggen, is omgeslagen in het gevoel dat bewoners zelf iets kunnen en willen doen voor de wijk.

'U vraagt, wij draaien' is niet het motto. Burgers hebben ook een eigen rol. Bij geluidsoverlast van de buren of afval op straat mag je verwachten dat bewoners zich inspannen om voor een oplossing te zorgen. Aanbellen bij de buren of achtergebleven troep zelf opruimen is daarom stap één. De burger bepaalt voor een deel zijn eigen veiligheid en veiligheidsgevoel.

Burgers die zich inspannen voor een veilige omgeving, moeten zich gesteund weten. Wanneer we van bewoners vragen dat ze een buurman of -vrouw aanspreken op asociaal gedrag, moeten we hen steunen op het moment dat ze hun actie met een klap moeten bekopen. En wanneer enkele probleempanen een veilige buurt in de weg staan, moet de politie zich inspannen om de rotte appels aan te pakken. Waar problemen de mogelijkheden van burgerinitiatief overstijgen, moeten professionele instanties klaar staan om een helpende hand te bieden of om in te grijpen.

Hulpverlening en dienstverlening is mensenwerk. Officiële instanties moeten letterlijk een gezicht krijgen om recht te

doen aan de individuele betrokkenheid van burgers. Eén keer aanbellen bij een probleemadres is vele malen effectiever dan tien onpersoonlijke standaardbriefjes sturen.

Het voorbeeld uit een wijk in Utrecht is illustratief. In een straat waar consequent snoeiafval wordt gestort plaatst de gemeente een bord: het is verboden hier afval te storten. Maar de hele buurt weet welk huishouden verantwoordelijk is voor de regelmatige dump. Eén keer aankloppen bij het adres was effectiever en goedkoper geweest dan het fabriceren en plaatsen van het bord.

GELUIDEN

Bewonersinitiatief: surveillances. Max Brouwer, een inwoner van Schiemond in het Rotterdamse Delfshaven, is het project 'Buurtouders en Wijktoezicht Delfshaven' begonnen. Hij vond eind 2002 dat er iets moest gebeuren in zijn woonomgeving, waar criminaliteit toenam. In samenwerking met stadstoezicht startte hij met een grote groep anderen surveillances. De vrijwilligers hebben een uitvalsbasis in het buurthuis en gaan met zo'n acht personen van acht uur 's avonds tot twee uur 's nachts de straten over. De aanwezigheid van voorzorgsmaatregelen wordt gecontroleerd en verdachte personen worden aangesproken. De politie is enthousiast over de inzet en ziet de buurtbewoners als extra ogen en oren in de wijk. De financiële steun van de kant van de gemeente is beperkt.

Wijkgerichte aanpak weer terug. In Assen is een wijkgerichte aanpak zo'n tien jaar geleden in ere hersteld, nadat deze in de jaren '80 was wegbezuinigd. Er zijn opbouwwerkers teruggekeerd, die samenwerken met een wijkregisseur, een wijkconciërge en twee opzichters per wijk. Verder zijn woningcorporaties en maatschappelijk werk tot op zekere hoogte volgens dezelfde wijkindelingen georganiseerd en zijn er bewonersoverleggen. In de wijk Peelo heeft het wijkteam intensief gewerkt aan een oplossing voor de overlast en onveiligheid in en rond het winkelcentrum. Gezamenlijkheid staat daarbij voorop. Daardoor is het onderlinge vertrouwen gegroeid. De samenwerking, waarin alle partners bijdragen (de ondernemers dragen bij aan de inzet van een particuliere bewakingsdienst), levert goede resultaten op.

Organisaties

Veiligheid is geen exclusief domein van het openbaar bestuur. Iedere organisatie heeft een verantwoordelijkheid: bedrijven, zorginstellingen, scholen en overige maatschappelijke organisaties. Veiligheid verdient bij al deze instellingen een prominente plaats op de agenda. Het veelal regionale karakter van organisaties biedt volop mogelijkheden voor onderlinge afstemming, waarmee een sluitende keten wordt bereikt.

Van organisaties op het gebied van onderwijs, welzijn en zorg, die nauwe contacten hebben met burgers, wordt verlangd dat zij ondersteuning bieden bij het achterhalen van misdrijven of criminaliteit. Ze zijn allen bondgenoot in de strijd tegen onveiligheid. Verdachte situaties kunnen, mits uiteraard wordt voldaan aan de privacywetgeving, gemeld worden bij de politie. De huisarts die signalen van huiselijk geweld herkent, of een welzijnswerker die jongeren met een wapen over straat ziet gaan: ze kunnen en mogen hun ogen daar niet voor sluiten. Samen zijn we verantwoordelijk voor een veilige samenleving.

GELUIDEN

Dossiers overdragen voor goede afstemming. Ook in Groningen wordt veel ingezet op betrokkenheid van bewoners bij de veiligheid in de buurt. Buurtagenten houden spreekuur en doen mee in het wijkoverleg. Als gevolg van privacywetgeving is de afstemming tussen betrokken instanties niet optimaal, omdat dossiers niet gemakkelijk overgedragen kunnen worden. Bovendien zijn er zorgen over de gevolgen van het vertrek van 'Justitie in de Buurt'.

Bureaucratie te lijf gaan. "Bureaucratie en gebrek aan efficiency in de maatschappelijke zorg is een groot probleem", valt te beluisteren in onder meer Arnhem. Er zijn 28 instellingen in die stad betrokken bij maatschappelijke en psychiatrische zorg. Dat leidt tot chaos en heen-en-weer-schuiven van dossiers tussen instellingen.

Gemeenten

DE MAAT DER DINGEN: DICHT BIJ DE BURGER

Veiligheid is bij uitstek een thema dat zich leent voor maatwerk. De noodzaak van betrokkenheid van burgers, buurten, wijken en dorpen maakt de gemeentelijke overheid tot een bestuursorgaan dat een belangrijke rol moet spelen op het gebied van veiligheid.

Burgemeesters vervullen nu al een belangrijke taak bij openbare orde en veiligheid. In de meeste gemeenten vormt veiligheid echter geen prominent onderwerp op de agenda van de gemeenteraad. De ogenschijnlijke autonomie van de burgemeester en de politieorganisatie en de complexiteit van de problematiek dragen er aan bij dat de lokale volksvertegenwoordiging zich zelden actief met de aanpak van overlast, criminaliteit en onveiligheidsgevoelens bemoeit. Onterecht, want de burgemeester moet over alles wat hij doet of laat, ook in het regionaal college, verantwoording afleggen in de raad.

Die praktijk is niet alleen een democratische lacune, het mist ook de noodzaak van integraliteit. Wie de opvatting deelt dat vele organisaties een rol spelen in het streven naar een veilige samenleving, onderschrijft ook de noodzaak van een heldere regisseur op lokaal niveau. De gemeente bij uitstek kan die taak vervullen. Eén partij, die 'eigenaar' is van het thema en alle partijen dwingt bijeen te komen. Van welzijnsorganisaties tot woningcorporaties en van horeca tot ondernemersverenigingen: de gemeente kan zorgen voor een breed overleg over veiligheid.

Lang niet alle gemeenten beschikken over een integraal veiligheidsplan, terwijl een dergelijke visie onmisbaar is voor een brede, sluitende aanpak. Het is de taak van lokale volksvertegenwoordigers om zich de veiligheid van bewoners aan te trekken. Als raadslid kun je kaders stellen, de burgemeester op het matje roepen bij signalen van een slechte politiezorg, dwingen tot maatregelen bij concrete onveiligheidsituaties en mogelijkheden eisen voor inspraak en initiatieven van bewoners. Gemeenteraden bepalen hun eigen agenda en kunnen

veiligheid de prominente plek geven die het onderwerp verdient. Raadvragen stellen naar aanleiding van veiligheidsontwikkelingen is een simpele, maar doeltreffende manier om het dagelijks bestuur tot toelichting en verklaring te dwingen.

Financiële invloed

De gemeente als regisseur heeft naast een visie en een proactieve houding, ook zeggenschap en financiën nodig om invulling te kunnen geven aan haar rol. De huidige financieringsstructuur van de politie, als belangrijkste veiligheidspartner, biedt de gemeentelijke overheid geen mogelijkheden voor sturing. De rol van de burgemeester, als korpsbeheerder of lid van het Regionaal College, geeft weliswaar invloed op de bedrijfsvoering van het regionale korps, maar een gemeenteraad heeft geen mogelijkheden om maatwerk te leveren.

De PvdA pleit daarom voor concrete gemeentelijke invloed op de doelen en de inzet van de politie. Een gemeente kan daarbij inzetten op projecten of activiteiten die in de ogen van de lokale overheid extra aandacht behoeven. Tijdelijke projecten, die nu vaak kampen met tijdelijke budgetten, kunnen langdurige steun krijgen.

De eerste ervaringen met burgerparticipatie bij de verdeling van politiebudgetten zijn positief. Invloed van buurtbewoners op de daadwerkelijke inzet van de politie doet recht aan het belang van betrokkenheid van bewoners.

GELUIDEN

***Wijkbudgetten werken.** In Deventer zijn goede ervaringen opgedaan met wijkbudgetten op het gebied van veiligheid. Wijkbewoners kunnen daarbij zelf bepalen in welke veiligheidsthema's wordt geïnvesteerd. Allerlei organisaties werken mee aan het project. Per wijkbewoner is acht euro beschikbaar, waardoor een behoorlijk bedrag ontstaat om te investeren.*

Directe invloed op bijvoorbeeld vijf procent van het budget en/of de capaciteit van de politie en andere betrokken organisaties op het gebied van veiligheid en verloedering in een wijk, doet recht aan de waarde die aan burgerparticipatie wordt gehecht. Wie de betrokkenheid van een buurt inhoud wil

geven, doet boter bij de vis. Binnen wijken en buurten wordt gesproken en gediscussieerd over de prioriteiten die moeten gelden. Dat verhoogt ook de onderlinge verstandhouding en de betrokkenheid.

Korpsbeheerder

De functie van korpsbeheerder wordt op dit moment ingevuld door de burgemeester van de grootste gemeente binnen een politieregio. De overige burgemeesters hebben inspraak via het Regionaal College. Het kabinet streeft naar een aanwijzing van de korpsbeheerder door de minister van Binnenlandse Zaken. De PvdA pleit voor een verkiezing van de korpsbeheerder door de burgemeesters onderling. Hiermee wordt bereikt dat een korpsbeheerder wordt benoemd, die kan rekenen op draagvlak binnen zijn of haar regio.

Bestuurlijke boetes

Gemeenten hebben steeds meer eigen handhavers in dienst: bijvoorbeeld voor milieudelicten, parkeerovertredingen en in het openbaar vervoer. Een groei van deze diensten is te verwachten. Het lijkt op een terugkeer van de gemeentepolitie. Dat is opmerkelijk want de gemeentepolitie is in 1993 willens en wetens afgeschaft en opgegaan in de regionale politiekorpsen.

Met de toename van mogelijkheden voor bestuurlijke boetes kunnen gemeenten met eigen handhavers gaan optreden tegen veel voorkomende overtredingen in de dagelijkse leefomgeving, zoals het niet opruimen van hondenpoep, vandalisme en graffiti, maar ook het fietsen op de stoep. Het is goed als er beter en sneller wordt opgetreden tegen dit soort alledaagse ergernissen. De politie komt er nu niet altijd aan toe.

Maar de PvdA-fractie is een kritisch voorstander van de uitbreiding van de mogelijkheid van gemeenten om via de bestuurlijke boete met eigen handhavers op te treden tegen dat klein ongerief. Nu kunnen gemeenten BOA's aanwijzen, maar zij moeten een enorme productie gaan draaien, met veel processen-verbaal en alleen de meeropbrengst mogen ze houden. Wederom worden hier veel processen-verbaal uitgeschreven

om de kosten te dekken, maar wanneer wordt de echte criminaliteit aangepakt?

Op dit moment zijn er al vele mogelijkheden om via het strafrecht en het bestuursrecht boetes op te leggen. Het nieuwe wetsvoorstel OM-afdoening biedt weer nieuwe mogelijkheden om kleine ergernissen in de publieke ruimtes strafrechtelijk af te doen. Door deze mogelijkheden te vergroten kan er verwarring ontstaan. Uitvoerende ambtenaren moeten per geval beslissen op welke wijze beboet gaat worden. Burgers moeten dan uit gaan zoeken tot welke rechter zij zich moeten richten als ze in bezwaar en/of in beroep willen gaan tegen een boete. Per saldo wordt het er voor de burger niet veel duidelijker op.

Politie en justitie

DE POLITIE: PROFESSIONEEL EN PRODUCTIEF

Het afgelopen decennium is fors geïnvesteerd in de politie. Onder het motto 'Meer blauw op straat' werd een grotere slagkracht en zichtbaarheid nagestreefd. Dat is ten dele gelukt: de politie is méér op sterkte. De roep om meer politie blijft. De PvdA erkent dat geprobeerd moet worden om de capaciteit te blijven versterken, maar is zich er ook van bewust dat er altijd sprake blijft van een schaarstevraagstuk.

Met name de verdeling van de politiebudgetten over de diverse politieregio's is een continu onderwerp van discussie. De huidige verdeelsleutel (waarin diverse criteria zijn verdisconteerd) leidt tot onevenredige verschillen in sterkte tussen de regio's en gaat voorbij aan regiospecifieke problemen. Tussen de steden (zoals Amsterdam, Utrecht en Rotterdam) bestaan grote verschillen als we kijken naar het aantal agenten per 100.000 inwoners. Er zijn twijfels of in de grensregio's (zoals Limburg en Overijssel) voldoende rekening wordt gehouden met de ingewikkelde bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit.

We willen het geld graag zo verdelen dat de politie dicht bij de burgers - in de vorm van de buurtagent- beschikbaar blijft. Niet al die wensen wijzen dezelfde kant op. Maar we zullen de voor-

stellen die de ministers gaan doen met name op deze drie criteria beoordelen. Daar waar aantoonbaar méér mensen nodig zijn moet deze menskracht beschikbaar komen. Natuurlijk moet voorkomen worden dat korpsen die minder presteren, 'beloond worden' met méér agenten.

Voor de PvdA staat wel vast dat méér agenten op zich nooit een doel is. Niet de toename van personele capaciteit, maar de toename van de veiligheid staat voorop.

GELUIDEN

Concentreren op kerntaken. Politie Haaglanden verzorgde vroeger de strandbrigade, een oneigenlijke taak, die in andere badplaatsen al werd uitgevoerd door een betaalde strandbrigade. Sommige ouders maakten er misbruik van. Kinderen moesten zich te melden bij de politie en vertellen dat ze hun ouders kwijt waren. Nadat pa en ma van de zon en zee genoten hadden, kwamen ze hun kinderen, die politie in de tussentijd had vermaakt, weer ophalen. Inmiddels wordt een specifieke door de gemeente betaalde strandbrigade ingeschakeld.

Niet alleen het aantal agenten, maar ook de manier waarop de politiemedewerkers worden ingezet, is cruciaal. Op dat gebied zijn verschillen zichtbaar tussen de diverse korpsen. In een aantal regio's worden innovatieve werkwijzen genoemd met betrekking tot het personeelsbeleid. Efficiënte nachtdiensten, specifieke baliefuncties, bovenregionale samenwerking: stuk voor stuk nuttige mogelijkheden om het medewerkersbestand van politiekorpsen optimaal te benutten.

GELUIDEN

Efficiënte inzet van politiemedewerkers. De wijze van inzet van agenten verschilt per korps. Nachtdiensten kunnen centraal worden georganiseerd met een behoorlijk team, of op verschillende locaties met kleinere teams. Baliewerkzaamheden kunnen rouleren onder agenten, of worden uitgevoerd door speciaal daarvoor opgeleide medewerkers. Verschillende korpsen komen met hun 'Ei van Columbus' om het personeel optimaal in te zetten. Dergelijke ervaringen moeten zoveel mogelijk uitgewisseld worden.

Zorgwekkend zijn de signalen uit sommige buurten dat vacatures niet vervuld kunnen worden, uit angst voor de specifieke

problemen in het gebied. Het is de taak van korpsen om hier adequaat op te reageren, door de perspectieven van dergelijke functies te vergroten. Ook in arbeidsvoorwaardelijke zin is extra beloning op zijn plaats. Immers, juist in die wijken is voldoende politiecapaciteit broodnodig.

GELUIDEN

Onvervulbare vacatures in probleemwijken. In de probleemwijken in Utrecht is het moeilijk om politiepersoneel te krijgen. Een wijk als Overvecht kampt met vacatures. Onder bewoners bestaat hier veel ongenoegen over.

Ons pleidooi voor een prominente rol van bewoners in het veiligheidsbeleid, gaat zeker op voor de politie. Buurtagenten, zo wordt keer op keer aangetoond, vervullen een spilfunctie bij de veiligheid in de buurt. Het zijn de frontliniewerkers. Hun rol als aanspreekpunt, zowel voor bewoners als voor instellingen, is onmisbaar. Wijkposten en -bureaus zijn daarom belangrijk.

GELUIDEN

Bekend blauw op straat. In vele steden wordt de prominente aanwezigheid van de politie geroemd. Wie veel 'blauw' op straat ziet, voelt zich veiliger. Wanneer de agent een vaste plek in een wijk bemenst, neemt dat gevoel verder toe. In Maastricht leidde de voorgenomen afschaffing van het spreekuur van de wijkagent bijvoorbeeld tot veel protesten, waardoor besloten werd om het fenomeen in tact te houden.

Centrale politie

De PvdA is tegen de voorstellen van de huidige ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie voor een meer centrale organisatie van de Nederlandse politie. Grotere landelijke zeggenschap over de uitvoering van politietaken staat op gespannen voet met het pleidooi voor maatwerk. Waar bij andere thema's, zoals de Wet Werk en Bijstand (WWB) en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), het kabinet kiest voor decentralisatie van verantwoordelijkheden, zou op het gebied van veiligheid centrale sturing het devies zijn. Inconsequent, onnodig en onverstandig.

Vergeten dreigt te worden dat een politieorganisatie tot in de

haarvaten van de Nederlandse samenleving, ook een belangrijke rol kan vervullen bij de voorkoming en aanpak van georganiseerde misdaad en terreur. Hoe omvangrijk en professioneel dergelijke activiteiten ook, de oorsprong en de uitvoering ligt op menselijk - en buurtniveau: juist het niveau waarop buurtagenten hun oren en ogen hebben. Het was de buurtagent die codenamen van de leden van een jongerenbende direct ontcijferde, nadat rechercheurs zich zonder resultaat lange tijd hadden gebogen over de verkregen informatie. De buurtagent sprak de jongeren op straat en kende ze stuk-voor-stuk bij hun bijnaam.

Natuurlijk: de nationaal en internationaal georganiseerde misdaad moet op gelijkwaardige voet bestreden worden. Een stevige nationale recherche, en intensieve samenwerking op internationaal niveau, zijn onmisbaar in de strijd tegen terreur. Kortom, zoek de schaal die past bij het probleem.

Een centraal aangestuurde politie verliest onherroepelijk het contact met de straat, met de bewoner. En daarmee wordt onrecht gedaan aan het gegeven dat preventie, in welke vorm dan ook, een belangrijke rol vervult bij het voorkomen van problemen. De politie is er niet alleen om boetes uit te schrijven en verdachten op te pakken. De komst van een centralistische, justitiële politie staat haaks op het pleidooi voor méér concrete zeggenschap voor lokale overheden en voor bewoners.

Onze weerstand tegen een centraal aangestuurde politie moet niet verward worden met de noodzaak van 'één politie Nederland'. Sinds de reorganisatie van de politie in 1994 hebben de 25 korpsen ook gedeeltelijk een onnodige autonomie gekregen. De noodzaak van bovenregionale samenwerking bij de aanpak van bovenregionale problemen en de noodzaak van één ICT-infrastructuur raakten op de achtergrond. Inmiddels komen de korpsen zelf tot dat inzicht en lijkt een terechte inhaalslag te worden gemaakt. Tussen de drie korpsen in Noord-Nederland bijvoorbeeld wordt intensief samengewerkt door het oprichten van één gezamenlijke recherche-dienst voor Groningen, Fryslân en Drente.

Particuliere beveiliging

Er is een gestage opmars van de particuliere beveiliging. Vooral na de aanslagen op 11 september 2001 en de moord op Theo van Gogh is er sprake van een explosieve groei van deze sector. Er zijn nu bijna evenveel mensen werkzaam in de particuliere beveiligingsbranche als bij de politie. De verwachting is dat voor 2010 de politie qua menskracht op een duidelijke tweede plaats komt te staan. Voor de burger maakt het aan de ene kant niet zo veel uit wie het toezicht uitoefent. Particuliere beveiligers bewijzen in winkelcentra, bij evenementen en op bedrijventerreinen hun waarde. Maar een particuliere beveiligers kan en mag natuurlijk nooit de plaats van de politie overnemen als de veiligheid op straat in het geding is. Daar zal de PvdA altijd een principiële streep trekken.

Betaalde veiligheid

De burger krijgt ook te maken met politiezorg waarvoor de overheid een financiële bijdrage gaat vragen. Het begint met het in rekening brengen van de kosten voor politie-inzet bij voetbalwedstrijden en evenementen. Op het eerste gezicht niet zo'n gek idee. Maar als je er wat langer bij stilstaat dan dreigt een ontwikkeling in gang te worden gezet waarbij niet de mate van onveiligheid maar de omvang van de portemonnee gaat bepalen op welke problemen de politie wordt afgestuurd. Zo'n uitkomst willen we niet.

Innovatie

De politie moet een organisatie blijven die serieus wordt genomen. Dat betekent meegaan met je tijd. Nieuwe, technische mogelijkheden moeten worden benut bij onderzoek naar criminele activiteiten. Ook innovatie op personeelsgebied kan de efficiency van het politiewerk vergroten. Leren van elkaars ervaringen is daarbij van groot belang.

Prestatiecontracten

De PvdA heeft aan de basis gestaan van de komst van prestatiecontracten: afspraken tussen het rijk en de korpsen over de inzet, de productiviteit en met name: de output van het politiewerk. Dat is in de ogen van de PvdA een goede doorbraak geweest. We zetten met de contracten een punt achter een peri-

ode waarin eigenlijk niemand goed zicht had op de prestaties die van de politie kon en mocht worden verwacht.

Maar inmiddels klagen agenten, burgemeesters en burgers steeds luider over het “cijfer- fetisjisme” dat uit de contracten blijkt. Een terecht punt: politiewerk is meer, veel meer dan alleen maar processen-verbaal uitschrijven of een bepaalde aantal misdadigers voor de rechter brengen. De prestatiecontracten in de huidige vorm geven niet het antwoord op de beoogde vraag: krijgen we ‘value for money’?

De contracten bestaan grotendeels uit afspraken over kwantitatieve prestaties, zoals een toename van het aantal verdachten en het aantal verbaalen voor kleine vergrijpen. De prikkel die uitgaat van dergelijke afspraak is oneigenlijk. Bulkzaken worden opgepakt, aantallen aanhoudingen worden nagestreefd. Professor Buruma schrijft al over ‘onoprechte handhaving’. Dat willen we niet. De aandacht voor de daadwerkelijke effectiviteit en kwaliteit dreigt op de achtergrond te raken. Het ontbreken van méér afspraken over concrete verbeteringen op het gebied van dienstverlening en inzet op effectieve preventie zijn een groot gemis, omdat de samenleving juist bij dergelijke prestaties gebaat is. Intensief contact met buurten, het onderwijs, winkeliers: daar draait het óók om. Evenals het resultaat dat bereikt wordt op menselijk niveau: voelt de bewoner zich werkelijk veiliger?

De noodzaak van afspraken over prestaties, waarmee korpsen ook onderling vergeleken kunnen worden, staat buiten kijf. Het is de aard van de prestaties die de PvdA veranderd wil zien.

Agenten die bij een dreigende vechtpartij eerst nog een rondje rijden, omdat ze pas bij escalatie van het conflict met hun inzet een bijdrage aan het prestatiecontract leveren? Het is weliswaar een karikatuur, maar het voorbeeld toont aan dat het bij de politie om méér gaat dan het oppakken verdachten en het uitschrijven van bonnen.

In de huidige contracten is sprake van een tweede eenzijdigheid: van wederzijdse afspraken is geen sprake. De korpsen beloven prestaties aan het Rijk, maar andersom gebeurt dat niet. De politieorganisatie heeft echter het recht om inspanningen van de rijksoverheid te verlangen. De politie ondervindt immers de gevolgen van steken die partners op het gebied van veiligheid

laten vallen. Neem het onderwijs, het openbaar vervoer, de aanpak van de dak- en thuislozenproblematiek of probleemgezinnen. Door de noodzaak van investeringen op die thema’s te erkennen, ontstaat een wederzijdse afhankelijkheid, waarbij de kennis en ervaring van de politie wordt benut. Bovendien kan de politie haar aandacht hiermee richten op de kernactiviteiten: in de wederzijds afspraken wordt vastgelegd welke rollen andere partijen hebben.

Prestatiecontracten vormen een middel om tot een efficiënt en effectief politieapparaat te komen, een doel op zich zijn ze nooit geweest. Het moet overigens gezegd dat veel agenten zich beseffen dat met de simpele naleving van de afspraken uit het covenant hun omgeving er niet veiliger op wordt. Zij leveren al maatwerk en zetten zich in voor het daadwerkelijke doel: veiligheid. Preventie kan daarbij een belangrijk middel zijn. Een dergelijke houding moet óók beloond worden.

De PvdA wil dat de huidige politiecontracten worden opengemaakt om aanvullende afspraken te maken, onder meer over verplichtingen van de regering en over méér kwalitatieve aspecten van het politiewerk. Enkele voorbeelden:

- het Rijk legt vast in de contracten welke inspanningen vanuit de overheid worden verricht om onveiligheid tegen te gaan, zoals het vergemakkelijken van opsporingsmethoden of het wegnemen van bureaucratische obstakels;
- politiekorpsen leggen vast met welke instellingen (zoals scholen, welzijnswerk, ziekenhuizen en dergelijke) zij contacten onderhouden en hoe informatie-uitwisseling plaatsvindt;
- politiekorpsen maken bij woninginbraken gebruik van standaard formulieren en zeggen toe geregeld sporenonderzoek te doen;
- over de dienstverlening aan bewoners (bijvoorbeeld op het gebied van internet, openingstijden en telefonische bereikbaarheid) worden afspraken gemaakt;
- het aantal uren voor preventieve inzet aan jongeren (bijvoorbeeld samenwerking met scholen) wordt vastgelegd;
- over de omgang met slachtoffers worden doelstellingen vastgelegd (bijvoorbeeld door tevredenheidsonderzoek).

GELUIDEN

Prestatiecontract kosten extra tijd. Wanneer een automobilist rondrijdt zonder in het bezit te zijn van een rijbewijs, kan dat ter plekke door de politie worden afgehandeld. Als dat gebeurt, telt de aanhouding echter niet meer voor het prestatiecontract. In sommige korpsen wordt daarom de weg gekozen van de officiële aanhouding. Veel omslachtiger, maar wel goed voor de 'score' van het prestatiecontract. Zo horen prestatiecontracten niet te werken.

Ministers en verantwoordelijkheden

De ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie voeren op dit moment gezamenlijk de regie over het veiligheidsprogramma van het kabinet. De betrokkenheid en verantwoordelijkheid van overige ministers (bijvoorbeeld op het gebied van Onderwijs, Verkeer en Waterstaat en VROM) komt hierdoor te weinig tot uitdrukking. De noodzakelijke integraliteit van beleid blijkt onvoldoende uit deze structuur, en dat blijkt in de praktijk. Het Veiligheidsprogramma van het huidige kabinet is een productie van de twee bovengenoemde ministeries, waarbij belangrijke veiligheidsitems van de overige ministeries weinig aandacht krijgen.

Het pleidooi voor één Ministerie van Veiligheid is actueel. De PvdA erkent de voordelen, maar vraagt zich af of de gewenste integraliteit daarmee bereikt wordt. Een gezamenlijk veiligheidsbeleid (waarbij thema's als woning- en stedenbouw, verkeersveiligheid en veiligheid op scholen niet gemist kunnen worden) vraagt om méér dan één politiek verantwoordelijke. Het vraagt om een gezamenlijk streven naar een veilige samenleving, waarin alle ministeries een eigen verantwoordelijkheid nemen. En daarvoor is een veiligheidsplan nodig, waaronder door alle disciplines een handtekening wordt gezet. Een handtekening waarmee wordt beloofd daadwerkelijk te investeren in veiligheidsthema's, met meetbare en concrete doelstellingen. Wanneer de minister van Binnenlandse Zaken vervolgens wordt benoemd als dé coördinerende minister van Veiligheid ontstaat één centraal aanspreekpunt. Hij of zij verdedigt de inhoud van het veiligheidsprogramma-nieuwe-stijl namens het voltallige kabinet en is daarmee ook de trekker binnen het kabinet om het veiligheidsprogramma tot uitvoering te brengen.

Justitie

Een slagvaardig en modern openbaar ministerie is essentieel om de geloofwaardigheid van de rechtstaat overeind te houden of te verbeteren. De regio-indeling van het openbaar ministerie moet aansluiten bij de veiligheidsregio's, anders verliest de leiding van het OM de directe voeling.

Ook voor Justitie geldt dat nabijheid bijdraagt aan preventie en samenwerking. De PvdA wil dat er niet bezuinigd wordt op het project 'Justitie in de Buurt', maar dat dit project juist navolging krijgt in andere wijken. Diverse steden hebben positieve ervaringen opgedaan met vernieuwende vormen voor gebiedsgericht werken, zoals Veiligheidshuizen, waarbij diverse partners op het gebied van veiligheid samenwerken.

GELUIDEN

Samenwerken in het Veiligheidshuis. In Arnhem-Zuid is het Veiligheidshuis opgericht, als opvolger van 'Justitie in de Buurt'. Het openbaar ministerie, politie en gemeente werken samen in het huis. De financiering is na 2005 onzeker. Er is een spanning tussen de werkwijze van het Veiligheidshuis en de landelijke aansturing van de politie door de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken. De noodgedwongen prestatieafspraken staan op gespannen voet met de netwerkrol in de wijk, waar zo'n 45.000 mensen wonen.

Regio's

De historische weeffout van incongruente veiligheidsregio's is binnenkort hersteld: politie, brandweer en ambulancediensten gaan werken vanuit gezamenlijke regio's. Aan de komst van gezamenlijke meldkamers wordt eveneens gewerkt. Synchrone regio's zijn noodzakelijk voor goede samenwerking.

Gelieerde organisaties op het gebied van jeugdzorg en (geestelijke) gezondheidszorg, moeten zich aansluiten op deze regio's, waardoor samenwerking niet in de weg wordt gestaan. Het maakt bovendien een herkenbare en integrale aanpak mogelijk. De minister van Binnenlandse Zaken moet zorgen dat in hoog tempo deze bundeling van krachten tot stand komt.

Bereikbaarheid

Een veelgehoorde klacht bij de politie over partnerorganisaties is de slechte bereikbaarheid, met name buiten kantooruren.

Alhoewel de zeggenschap van de overheid over dergelijke instellingen soms beperkt is, kunnen alle middelen worden benut om de dienstverlening optimaal te laten aansluiten bij de behoeften, waarbij samenwerking tot efficiency kan leiden. Ook hierin ligt een taak voor de gemeente.

Slachtoffers

ZORG VOOR SLACHTOFFERS

Wie slachtoffer is geworden van overlast, criminaliteit of een misdrijf verdient ondersteuning en hulp. Naast essentiële, immateriële steun, vindt de PvdA vergoeding van de schade van groot belang.

Slachtofferhulp verzorgt sinds jaar en dag hulp aan slachtoffers. Veel mensen zijn bekend met de organisatie, met vele tientallen vestigingen in het hele land, maar het blijft belangrijk dat de politie alle slachtoffers wijst op de mogelijkheden die Slachtofferhulp biedt. Een dergelijke verplichting kan onderdeel uitmaken van het prestatiecontract dat het Rijk met de korpsen sluit.

GELUIDEN

Slachtofferhulp: standaard aanbieden. In veel steden wordt Slachtofferhulp standaard aangeboden bij het doen van aangifte. Mogelijkheden voor hulp bij de rechtsgang of het verkrijgen van schadevergoedingen is eveneens vaak aan de orde.

De gevolgen van een incident kunnen voor slachtoffers veel problemen, tijdsinspanning en irritatie teweeg brengen. Het is belangrijk de positie van het slachtoffer altijd voorop te stellen. Het slachtoffer informeren over de nasleep van een incident moet een standaardprocedure worden bij de politie.

Schadevergoeding

De PvdA vindt dat slachtoffers alle schade, veroorzaakt door criminaliteit of een misdrijf, moet kunnen verhalen op de veroorzaker(s). Slachtoffers kunnen hiervoor in het strafproces als benadeelde partij om een schadevergoeding vragen. Rechters kunnen

op dit moment echter een vergoeding vrij gemakkelijk afwijzen, zonder een toelichting op die beslissing. De PvdA wil dat rechters een afwijzing van een schadevergoeding helder motiveren. Ook moeten de gevallen waarin de dader niet direct over de middelen beschikt om de vergoeding te betalen worden onderzocht. De PvdA vindt dat slachtoffers het recht hebben om hun geld te krijgen. Daarom moet de overheid het schadebedrag voorschieten aan het slachtoffer en het geld verhalen op de dader. De kosten hiervoor zullen door de veroordeelden gedragen moeten worden.

Aangifte

Slachtoffers van geweld of criminaliteit doen soms geen aangifte, uit angst voor represailles of wraak. Er bestaan al beperkte mogelijkheden om op het politiebureau anoniem aangifte te doen. De PvdA vindt dat deze mogelijkheden uitgebreid moeten worden en dat de politie slachtoffers moet wijzen op deze mogelijkheid, wanneer die twifelen over het doen van aangifte. Op het moment dat in de rechtsgang alle gegevens noodzakelijk zijn, wordt het slachtoffer gevraagd om hier vrijwillig aan mee te werken.

De werkwijze met een telefoonnummer voor anonieme tips van het project Meld Misdad Anoniem blijkt effectief en moet worden voortgezet.

Elektronische aangifte heeft de afgelopen jaren een grote vlucht genomen. De mogelijkheden om misdrijven en criminaliteit via het internet aan te geven of te melden moet verder uitgebreid worden, om de drempel om bij de politie aan te kloppen te verlagen.

GELUIDEN

Verklaringen en aangiftes na incident. In Rotterdam kwam een voorbeeld aan het licht van een slachtoffer dat zelf moest zorgen voor een medisch rapport door een chirurg. Tijdens de ziekenhuisopname werd de man 'lastiggevalen' met allerlei noodzakelijke verklaringen en aangiftes.

HOOFDSTUK 3

THEMA'S

In dit hoofdstuk beschrijven we terugkerende thema's tijdens onze bezoeken aan de steden. We voorzien ze van de opvatting van de PvdA en van concrete maatregelen of oplossingen.

Jongeren

Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Het gezegde gaat ook op voor veiligheid. Wie vroeg in aanraking komt met baldadigheid, misdaad en criminaliteit wordt meegezogen in een levensstijl die moeilijk los te laten is.

Ouders en het onderwijs spelen een belangrijke rol in het leven van de jeugd. Voor hen is dan ook een taak weggelegd om jongeren de normen en waarden mee te geven die in onze samenleving gelden.

Preventie van criminaliteit onder jongeren is óók: tegengaan van spijbelen, realiseren van hangplekken en jeugdhonken, investering in jeugdzorg en schoolmaatschappelijk werk en opvoedingsondersteuning voor ouders.

GELUIDEN

Harde kern aanpakken. *In Den Bosch bezochten drie PvdA-Kamerleden in februari een wijk, waarin sprake is van toenemende problemen. Sinds enkele jaren ontstaan groepen jongeren, die methodes ontwikkelen om bijvoorbeeld autoradio's te kraken. Van kwaad komt erger. Betrokkenen benadrukten het belang van het stimuleren van weerbaarheid en de prominente aandacht voor en aanpak van de harde kern.*

Instanties stellen hitlijst op. *In Assen bestaat een 'hitlijst', waarop alle jongeren vermeld staan die in aanraking zijn gekomen met officiële instanties. Hiermee worden vroegtijdig problemen gesignaleerd en kunnen verbanden worden gelegd. De werkwijze, onder de noemer 'Drents Jongeren Opvang Team', is mogelijk dankzij de open samenwerking tussen de betrokken organisaties, politie, gemeente, jeugdzorg, Buro Halt, maatschappelijk werk en Raad voor de Kinderbescherming.*

GELUIDEN

Zero tolerance en in gesprek. In de wijk Daalhof in Maastricht ontstonden in 2002 veel problemen met jongeren. Softdruggebruik en vandalisme namen toe. Er was in de relatief nette wijk geen vaste wijkagent of jongerenwerker. Het project Bromsnor werd in het leven geroepen, waarbij de overlastgevende groep in kaart werd gebracht. Een zero-tolerance-beleid volgde, waarbij jongeren voor het minste of geringste werden opgepakt. Justitie vervolgde zoveel als mogelijk en in de jeugdgevangenis zette maatschappelijk werk de aanpak voort. Nu zit de politie om de zes weken met de jongeren uit de wijk om tafel. In de achterstandswijk Malberg werd eenzelfde werkwijze ingevoerd, wederom met succes.

Jongeregroepen ontrafelen. In Almere bestaan Jongeren Interventieteams (JIT), waarin een jeugdagent, een leerplichtambtenaar, een leertrajectbegeleider, een ambulante jongerenwerker en een veiligheidsmedewerker plaats nemen. Tijdens het project zijn 'soorten' jongeregroepen geanalyseerd: welke rol spelen zij hoe groot zijn hun problemen? Daarna werd aan elk JIT een groep jongeren toegewezen. Daardoor kan vervolgens een aanpak op maat worden aangeboden. De deelnemers aan het project zijn enthousiast, maar de aansluiting met justitie en zorgsystemen is een punt van aandacht. De communicatie met overige instellingen laat soms eveneens te wensen over. Een centraal aanspreekpunt zou soelaas bieden.

Participatie voor acceptatie en vertrouwen. In diverse plaatsen worden jongeren nauw betrokken bij het zoeken naar oplossingen voor probleemsituaties. In de Oosterparkwijk in Groningen zijn jongeren bijvoorbeeld zelf verantwoordelijk gemaakt voor het opknappen van hun jongerenplek. Acceptatie, vertrouwen en krediet zijn sleutelwoorden. Het jongerenbuurtproject Splash in Arnhem-Zuid heeft een eigen plek, van waaruit op allerlei manieren met jongeren contact wordt gelegd. Zo is er de videoclip 'Geluid uit Zuid' gemaakt over het leven van de jongeren in de wijk. Utrecht kent politiejongerenteams. Jongeren die problemen hebben veroorzaakt vormen onder leiding van agententeams. Zij surveilleren mee in winkelcentra waar ze eerder voor een zootje zorgden.

GELUIDEN

Fitnessruimte biedt het rechte pad. De tweeling Bruce en Brian richt zich in Assen op het redden van ontspoorde jongeren. In hun flat hebben ze een fitnessruimte ingericht, waar iedereen terecht kan. De mannen zeggen acht van de tien jongeren op het rechte pad te krijgen, door hen - onder inspiratie van God - een nuttige besteding te bieden. Officiële instanties steunen het initiatief, maar er zijn natuurlijk ook problemen: hoe zit het bijvoorbeeld met de verzekering?

Ontmoetingsplekken

Jongeren willen elkaar ontmoeten. Keten, containers of hangplekken worden vaak door jongeren gebruikt om elkaar te spreken en een drankje te drinken. In de meeste gevallen is daar niets mis mee. Soms ontstaat overlast voor omwonenden. Voorkomen moet worden dat 'groepen jongeren' in de buurt automatisch tot een onveilig gevoel ontstaan. In veel gevallen kunnen klachten in een vroegtijdig stadium besproken worden, om erger te voorkomen.

Het is belangrijk dat in buurten en dorpen hangplekken aanwezig zijn, die voldoen aan de vraag van jongeren. Met voldoende jongerenontmoetingsplekken en/of jeugdcentra kunnen verveling, baldadigheid en andere problemen achterwege blijven.

GELUIDEN

Keten: geen commercie of te veel drank. In Wateringen komen jongeren bijeen in een honk of keet. Het varieert van vriendenclubs tot semi-commerciële bedrijven. Met het eerste is in principe niets mis, maar het laatste moet worden aangepakt, zo valt te beluisteren. Ook zijn er zorgen over overmatig drankgebruik.

Jongeren en repressie

Jongeren leren snel aan, maar leren ook snel af. Wie op jonge leeftijd in aanraking komt met de politie moet dermate rechtlijnig en overtuigend worden aangepakt, dat hij of zij een tweede confrontatie zal voorkomen. Het betekent een intensieve inzet van alle betrokken partijen, ook van onderwijsinstellingen. Met name de harde kern van problematische jongeren verdient een harde aanpak, door hen bijvoorbeeld in gesloten internaten hun

schoolcarrière te laten volgen of via individuele begeleiding intensief te volgen. En als een zaak voor de rechter komt moeten ook de ouders worden verplicht daarbij aanwezig te zijn.

Jeugdzorg

Zeker in de jeugdzorg is de samenwerking tussen instellingen nog niet optimaal. Alle instanties moeten elkaar voeden met informatie en overleg voeren om problemen te signaleren en aan te pakken. Gezamenlijke dossiervorming en het aanwijzen van één eindverantwoordelijke en coördinator zijn daarbij nuttige mogelijkheden.

GELUIDEN

Moeizame samenwerking met Jeugdzorg. In Maastricht komt het geluid naar voren dat de samenwerking tussen de politie en Bureau Jeugdzorg moeizaam verloopt. Dat leidt tot problemen bij de preventieve aanpak van problemen bij jongeren, en ook bij zeer jonge kinderen (vanaf tien jaar).

Op 1 november 2004 heeft de PvdA Tweede-Kamerfractie het boek 'Jeugdzorg voor de toekomst' gepresenteerd. Het gaat over jongeren in problemen en hoe hen te helpen toch op te groeien tot evenwichtige en verantwoordelijke volwassenen. In juni 2004 verscheen het manifest 'Als ouders het niet alleen kunnen'. Daarin wordt gepleit voor méér mogelijkheden om ouders en kinderen te verplichten om in probleemsituaties hulp te accepteren. Voor meer informatie over de visie van de PvdA op de zorg voor jongeren verwijzen we daar naar.

Scholen

Veel scholen kampen met een onveilig klimaat. Incidenten worden doorgaans niet aan de grote klok gehangen, om een negatief imago te voorkomen. Wanneer alle scholen binnen één stad of regio de handen ineenslaan om onveiligheid gezamenlijk aan te pakken, wordt dat voorkomen. Het verbloemen van onveilige situaties leidt nooit tot oplossingen.

Ouders

De verantwoordelijkheid van ouders reikt verder dan alleen de tijd die kinderen thuis doorbrengen. Van ouders mag gevraagd

worden te weten waar hun kinderen uithangen en wat ze er uitspoken. De PvdA wil dat ouders gemakkelijker aansprakelijk gesteld kunnen worden voor schade, veroorzaakt door hun kinderen.

Scooters

Opgevoerde scooters zorgen voor overlast. Sommige jongeren die ermee rijden zijn ook verantwoordelijk voor berovingen en vernielingen. De PvdA pleit al langer voor meer mogelijkheden om de voertuigen in beslag te nemen na meerdere overtredingen. Op korte termijn zijn kentekens voor brommers verplicht, waarmee toezicht op overtredingen en het achterhalen van gestolen voertuigen vergemakkelijkt wordt.

GELUIDEN

Scooterverlast succesvol aangepakt. Jongeren op brommers en scooters kunnen zorgen voor onveilige verkeerssituaties. De voertuigen worden geregeld opgevoerd, waarbij niet alleen de snelheid maar ook de geluidsproductie voor overlast kan zorgen. Het preventieproject Scooter in Enschede heeft de overlast succesvol verminderd. Er waren thuisbezoeken, voorlichtingsfolders en inzet van de regionale media. Tijdens wekelijkse controles en vier grote acties kregen overtredders bekeuringen en werden bromfietsen ingenomen. De politie voerde het project uit, de gemeente betaalde mee. Het aantal ongelukken met bromfietsen daalde, er vonden minder snelheidsovertredingen plaats en er werden minder voertuigen gestolen.

Uitgaan

In steeds meer uitgaanscentra wordt cameratoezicht toegepast. Enerzijds heeft het toezicht een preventieve werking, anderzijds kunnen de opgenomen beelden worden benut bij de opsporing van daders van misdrijven.

Ook de horeca is gebaat bij een veilig uitgaansleven. In diverse steden wordt nauw samengewerkt tussen horeca en politie, waarbij portiers extra ogen en oren van agenten zijn. Ook jongerenwerkers kunnen hierin een rol vervullen. We willen ook dat er wordt opgetreden tegen agressie en hufferigheid op en rond de dansvloer. Stigmatisering en discriminatie van allochtone groepen kan leiden tot isolering en afzondering. De politie moet daarom gespitst zijn op discriminatie aan de deur bij hore-

cagelegenheden, en exploitanten aanspreken bij aanwijzingen voor onterecht onderscheid in het toelatingsbeleid. In februari 2005 verscheen een actieplan van de PvdA Tweede-Kamerfractie tegen discriminatie en overlast in het uitgaansleven. Het is te vinden via www.pvda.nl.

GELUIDEN

Kennen en gekend worden in het uitgaansleven. *In Enschede is werk gemaakt van veilig uitgaan. Alle horeca-uitbaters hebben een telefoon waarmee ze direct in contact staan met de politie. Met de taxibranche zijn afspraken gemaakt en tot in de kleine uurtjes lopen twee jongerenwerkers door het centrum. 'Kennen en gekend worden' kenmerkt hun werkwijze. Ze hebben geen extra bevoegdheden, en werken los van horecaondernemers en politie. Natuurlijk zijn er wel eens opstootjes, maar over het algemeen is het druk, prettig en veilig uitgaan in het centrum van Enschede. In vele steden worden camera's gebruikt om toezicht te houden op uitgaansgebieden. De politie kan daardoor slagvaardig optreden bij problemen en kan de beelden gebruiken bij het achterhalen van de oorzaak en aard van het geweld.*

Verloedering

Verloedering van de woon- of werkomgeving legt een basis voor verminderde zorg en aandacht voor de leefomgeving. Wanneer één vuilniszak onder de flat ligt, kan er nog wel eentje bij. Gemeenten en woningcorporaties hebben daarom de taak om toe te zien op naleving van de regels en bij overtreding snel op te treden. Ook bij kleine misstanden, past duidelijke en rechtlijnige handhaving.

GELUIDEN

Problemen bij herstructurering. *De flats in de buurt Immerlo-Het Duifje in Arnhem-zuid zijn regelmatig het decor van ernstige incidenten. In de wijk is weinig sociaal contact, er wordt veel vernield en afval gedumpt. Bewoners vragen om cameratoezicht, maar vrees voor vernieling en privacyregelgeving vormen obstakels. De herstructurering van de wijk zorgt voor leegstand, braakliggende terreinen en zwerfvuil. Een actieve groep bewoners zorgt voor activiteiten voor kinderen. Een eigen ruimte voor activiteiten krijgen ze niet, omdat panden worden afgekeurd door de brandweer en andere controleurs.*

Bij de aanpak van (dreigende) verloedering is de inbreng van bewoners van groot belang. De ervaringen die in diverse gemeenten worden opgedaan met speciale budgetten die door buurtbewoners verdeeld kunnen worden, zijn positief en verdienen navolging. Inspraak mag immers geen lege huls zijn, maar moet zich vertalen in daadwerkelijke maatregelen en ingrepen.

Fysieke maatregelen

Met fysieke maatregelen kan onveiligheid ontmoedigd of voorkomen worden. Goede sloten op de deur, verlichte achterpanden, veilige fiets- en wandelroutes: relatief kleine investeringen met groot effect.

Met het Keurmerk Veilig Wonen is de afgelopen jaren veel kennis en ervaring opgebouwd over fysieke maatregelen in de woonomgeving, waarmee de kans op inbraken en onveiligheid wordt verkleind. Het wordt de hoogste tijd om het Keurmerk Veilig Wonen verplicht te stellen bij nieuwbouwprojecten. Bij dergelijke bouwprojecten kan naast een Milieueffectrapportage ook een Veiligheidseffectrapportage worden opgesteld, waarin alle denkbare veiligheidsaspecten betrokken worden.

In de twee boekjes Buurten voor Bewoners, uit 2003 en 2005, wordt uitgebreid stilgestaan bij mogelijkheden om de leefbaarheid in buurten te verhogen en verloedering tegen te gaan.

Prostitutie

Het opheffen van het bordeelverbod heeft niet alle problemen van de prostitutiebranche opgelost. In het kader van dit project richten we ons op problematiek van tippelzones. Diverse steden kennen een tippelzone, zowel legale als illegale. Dergelijke locaties trekken niet alleen reguliere klanten aan, maar vormen vaak ook een broeiest voor drugshandel en andere criminele handelingen. Het simpelweg sluiten van tippelzones, zoals de afgelopen periode is gebeurd, vormt geen oplossing. Het reguleren van dergelijke locaties en handhaving van de regels voorkomt dat illegale activiteiten plaatsvinden of dat problemen worden afgeschoven naar andere steden. Maatregelen in bijvoorbeeld Utrecht, Arnhem en Nijmegen tonen aan dat veilige tippelzones mogelijk zijn.

De zorg voor de prostituees moet voorop staan. De illegale

activiteiten moeten krachtig bestreden worden en zorginstellingen behoren actief bij te dragen aan de gezondheidssituatie van de prostituees.

GELUIDEN

Loverboysproject tijdelijk. In Groningen draait het project 'Ariadne', waarbij wordt geprobeerd meisjes en vrouwen van 15 tot en met 23 jaar 'op het rechte pad' te houden. Door hen te motiveren tot school en werk, worden ze uit de prostitutie gehouden. Het project, betaald met gelden van het ministerie van Justitie, is succesvol, maar er zijn twijfels over de mogelijkheden om de werkwijze in het reguliere werk te implementeren.

Pasjessysteem voor tippelzone. Arnhem is als gemeente in het grensgebied een belangrijk opvangplek voor verslaafden, dealers en daklozen. Er zijn allerlei voorzieningen, zoals de bekende drugsboot, een tippelzone met een pasjessysteem en een speciale opvang voor alcoholici. Zwaar psychotische mensen worden van de straat gehouden door gedwongen opname. De gemeente voert regie en nodigt alle partijen uit om hun activiteiten af te stemmen.

Huiskamerproject: een rustplaats voor prostituees. In Utrecht bestaat sinds 1986 het Huiskamer Aanloop Project. Het gaat om een truck die tot huiskamer is omgebouwd en toegankelijk is voor vrouwelijke prostituees en travestieten. De bezoekers kunnen er allerlei spullen tegen kostprijs kopen en het is een 'rustplaats'. Er gelden strenge regels ten aanzien van druggebruik, agressie en onderlinge omgang. De gemeente financiert het project en zorgt voor de bemensing in de vorm van maatschappelijk werkers. Ook houden artsen twee keer per week gratis consulten en is er eens per maand een zogenoemde vrouwenavond, waarbij bijvoorbeeld een kapper aanwezig is. Opvallend was een grote toeloop van prostituees uit Rotterdam en Amsterdam, ten tijde van de (dreigende) sluiting van de tippelzones in die steden. Het blijkt dat prostitutie een bovenstedelijk verschijnsel is, waarbij de voorzieningen in verschillende steden als communicerende vaten functioneren.

Bundeling in afwerkloods. In Nijmegen is de 'afwerkloods' tot stand gekomen. De gemeentelijke loods geldt als een verplichte afwerkplaats voor straatprostitutie. Met de komst van de loods is de overlast door straatprostitutie flink afgenomen en is het veiligheidsgevoel van prostituees gegroeid.

Privacy

Privacywetgeving wordt vaak genoemd als obstakel bij samenwerking tussen instellingen. Wanneer de mogelijkheden voor informatie-uitwisseling gedetailleerd worden bekeken, blijkt er vaak voldoende wettelijke speelruimte te zijn. Voorkomen moet worden dat privacywetgeving als smoes wordt gebruikt voor slechte afstemming en samenwerking. Daar waar wetgeving wel tot onnodige problemen leidt, is aanpassing geboden, mits alle belangen zorgvuldig worden afgewogen.

Knelpunten die we op dit moment constateren, zijn bijvoorbeeld de beperkte mogelijkheden van verhuurders om inzicht te krijgen in de bewoners van hun panden via de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) en de problemen bij het achterhalen van eigenaren van mobiele nummers (zoals van escortbedrijven).

Huisjesmelkers en illegale verhuur

Illegale verhuur van woonruimte zorgt voor problemen omdat het de leefbaarheid in wijken verslechtert. Er wordt veel verhuurd, mensen zijn moeilijk aan te spreken op slecht gedrag en het biedt vaak een voedingsbodem voor méér illegaal gedrag. Veel grote steden hebben te maken met vormen van illegale bewoning, georganiseerd door huisjesmelkers. Naast de ongewenste vormen van uitbuiting van mensen in kwetsbare posities en de negatieve effecten op de leefbaarheid, verliezen de officiële instanties ook het zicht op wie nu eigenlijk waar woont. De PvdA vindt dat bekend moet zijn wie waar woont.

In november 2004 heeft de PvdA een Plan van Aanpak tegen illegale verhuur en huisjesmelkers opgesteld, dat bestaat uit zes maatregelen. Zo wordt voorgesteld om verhuurders te verplichten hun woningen periodiek te controleren op illegale onderhuur, om voor woningen een maximaal aantal bewoners vast te stellen en bestanden van overheidsinstanties te koppelen om op de naleving toe te zien. Ook pleit de PvdA voor opheffing van huurbescherming bij onderhuur en om de bewijslast voor onderhuur om te draaien: als een verhuurder aanwijzingen heeft dat er sprake is van illegale onderhuur, dan moet de huurder bewijzen dat dit niet het geval is.

Om huisjesmelkers goed aan te pakken moet je ze in de portemonnee treffen. Wij willen boetes in plaats van dwangsom-

men. En met uitbreiding van de wet Victor krijgen gemeenten méér mogelijkheden om huisjesmelkers hun panden af te nemen.

Het volledige plan van aanpak is te vinden via de website www.pvda.nl.

Verkeersveiligheid

Veel klachten in wijken en buurten betreffen verkeersonveilige situaties. Onoverzichtelijke verkeerssituaties en wegen die uitnodigen tot te hard rijden zijn met simpele ingrepen aan te passen, waarmee de kans op ongevallen kleiner wordt. De noodzaak tot handhaving van de regels staat buiten kijf.

De PvdA spant zich in de Tweede Kamer in voor maatregelen die de verkeersveiligheid verhogen, zoals de invoering van het puntenrijbewijs.

Fietsendiefstal

Jaarlijks worden zo'n 800.000 fietsen gestolen met een totale waarde van 130 miljoen euro. De PvdA presenteerde in 2004 een actieplan tegen fietsendiefstal. Wij pleiten voor een verplichte registratie met een zichtbare streepjescode op het frame. Aangifte doen moet mogelijk zijn via internet, de verzekeraar en de fietsenhandel. Door alle gestolen fietsen op te nemen in een register en dat openbaar te maken via internet, kan iedereen snel vaststellen of een fiets gestolen is. We willen ook de helers aanpakken. Fietsenwinkels die gestolen fietsen verkopen, moeten daarom gesloten worden.

Verslaafden

Alcohol- en drugsverslaafden kunnen veel overlast veroorzaken en plegen soms diefstallen om hun verslaving te kunnen bekostigen. Wanneer er ook sprake is van psychiatrische problemen, is een oplossing vaak ver weg. De PvdA pleit voor ontkokering van de betrokken zorginstellingen, zodat de opvang en zorg voor deze doelgroep verbeterd worden. Ernstig overlastgevend verslaafden moeten met drang en dwang geholpen worden bij het afkicken. De PvdA is voorstander van uitbreiding van de proef met verstrekking van heroïne, gecombineerd met zorg en sociale activering.

Drugs

Met de legalisering van softdrugs is een scheiding aangebracht tussen soft- en harddrugsgebruikers, waarmee veel problemen worden voorkomen. Doordat nog geen oplossing is gevonden voor de achterdeurproblematiek (coffeeshops kunnen legaal softdrugs verkopen, maar moeten illegale wegen bewandelen om de inkoop te regelen) blijft de branche diffuus. De PvdA pleit voor een oplossing, waarbij, onder toezicht, legale softdrugs geteeld kunnen worden en kunnen worden verhandeld.

Aan de vestiging van coffeeshops moeten duidelijke criteria worden verbonden. In de buurt van scholen en jeugd zijn coffeeshops niet welkom. De PvdA pleit voor strengere handhaving van dergelijke criteria.

Illegale wietteelt in buurten vraagt om een stevige aanpak. Dergelijke plantages zijn onveilig en dragen bij aan verloedering. Samenwerking tussen gemeenten, politie, woningbouwcorporaties en energiebedrijven biedt vele mogelijkheden om illegale teelt op te sporen en aan te pakken. Naast de strafrechtelijke is de bestuursrechtelijke handhaving een goede methode gebleken. Het oprollen van achterliggende criminele netwerken leidt tot een duurzame oplossing, mits de achterdeurproblematiek wordt opgelost.

Verkoop van middelen voor professionele teelt door growshops is op zich niet strafbaar, maar er zijn sterke aanwijzingen dat de growshops zelf ook strafbare handelingen plegen door het organiseren van de teelt, het afnemen van het eindproduct, het adviseren over en installeren van voorzieningen om elektriciteit illegaal af te tappen, het witwassen van de opbrengst en het leveren van stekjes en materiaal en handleidingen om deuren en ramen af te kisten om de opsporingskans te verkleinen. De PvdA staat een soortgelijke aanpak van growshops voor als bij de coffeeshops.

Verder pleiten we voor het verplicht stellen van een vergunning, zodat het aantal growshops kan worden beperkt en de eigenaar kan worden doorgelicht. Er kunnen regels gesteld worden om de verkoop te beperken, stellen van minimale leeftijd om te verkopen, maximale verkoop per klant en mogelijk een registratie van klanten en verkochte artikelen.

Dakloosheid

Het aantal daklozen in Nederland stijgt. Steeds meer mensen belanden, bijvoorbeeld door financiële - of privé-problemen, op straat. De PvdA wil vooral inzetten op het voorkomen van dakloosheid. Huisuitzettingen zouden in de ogen van de PvdA alleen mogen plaatsvinden als er alternatieve huisvesting, bijvoorbeeld in een instelling, is geregeld.

GELUIDEN

Probleemgezinnen: huisuitzetten is niet dé oplossing. In Assen is door PvdA-Kamerleden een indringend gesprek gevoerd over twee probleemgezinnen in een straat. Door de inzet van de opbouwwerker en de wijk-agent is voorkomen dat de buurt het recht in eigen hand nam en is de juridische weg gevolgd. Die weg vraagt echter veel tijd en dat vergt van de buurt veel geduld. Geduld dat door de voortdurende overlast moeilijk op te brengen valt. Eén gezin heeft inmiddels van de rechter te horen gekregen dat zij het huis uit moet. Het uit huis zetten van de families is echter maar een gedeeltelijke oplossing. De probleemgezinnen moeten elders onderdak zoeken en vinden, en de kans is groot dat zij daar opnieuw voor problemen zorgen. Onorthodoxe huisvesting zou een oplossing kunnen bieden.

Voor mensen die toch, letterlijk of figuurlijk, in de goot belanden moet voldoende en goede opvang beschikbaar zijn. Niemand mag tegen zijn of haar wil op straat slapen. Vanuit de opvang moet gewerkt worden aan terugkeer in een reguliere woning.

De PvdA maakt zich in de Tweede Kamer hard voor méér opvangvoorzieningen voor dak- en thuislozen. Een schone, droge en veilige slaapplek is immers broodnodig om weer een normaal leven op te pakken. Goede zorg en ondersteuning is uiteraard een tweede voorwaarde. Samenwerking tussen alle betrokken organisaties is daarvoor van groot belang.

Sommige mensen zullen zich nooit thuis voelen in een alle-daagse rijtjeswoning. De PvdA wil de mogelijkheden onderzoeken voor 'substandaard wonen'. In sommige gemeenten zijn hier al goede ervaringen mee opgedaan.

Overlast door dak- en thuislozen verdient natuurlijk een harde aanpak. Wie daarbij goede alternatieven kan bieden, zoals opvanglocaties en zorg, heeft de meeste kans op succes.

Wanneer overlastgevend daklozen weigeren gebruik te maken van voorzieningen moeten ze gedwongen kunnen worden, met als uiterst middel de cel.

GELUIDEN

Actief contact zoeken met daklozen. René Slotboom komt als zeer gedreven straatadvocaat op voor de belangen van dak- en thuislozen in Amersfoort. De stichting Banenplan waaraan hij is verbonden, begeleidt daklozen in de stad intensief en zoekt actief contact met de doelgroep. Naast hulp en begeleiding worden ook mogelijkheden voor arbeid en maatschappelijke activiteiten aangeboden. Een betere samenwerking tussen justitie en zorginstellingen ziet Slotboom als een belangrijk verbeterpunt in de zorg voor dak- en thuislozen. Verder moeten geldgebrek en schulden, een veel voorkomende aanleiding voor dakloosheid, voorkomen worden. De vele huisuitzettingen door woningcorporaties moeten bijvoorbeeld worden tegengegaan, stelt Slotboom.

Waterbedeffect

Gemeenten, regio's en provincies staan niet op zich. Probleemsituaties kunnen zich gemakkelijk verplaatsen. Het geldt bijvoorbeeld voor tippelzones en daklozen: wanneer de ene gemeente tot een harde aanpak besluit, belanden de problemen bij een buurgemeente. De PvdA vindt dat gemeenten hun ogen niet kunnen en mogen sluiten voor ingewikkelde dossiers: de politiek moet zich, ook op lokaal niveau, bewust zijn van het waterbedeffect en inzien dat verschuiving van een probleem geen duurzame oplossing teweegbrengt.

Ook het Rijk heeft de verantwoordelijkheid om toe te zien op een eerlijke verdeling van dergelijke situaties. Door gemeenten en andere instellingen, zoals woningcorporaties, te dwingen hun verantwoordelijkheid voor specifieke doelgroepen te nemen bijvoorbeeld. Een andere mogelijkheid is het creëren van een flexibele ondersteuning voor regio's die kampen met een ernstige problematiek.

Veilig ondernemen

Het bedrijfsleven lijdt groot verlies door diefstal, jaarlijks twee tot drie miljard euro. Veel criminaliteit bij ondernemers wordt gepleegd door een kleine groep veelplegers. Een hard lik-op-stukbeleid en de mogelijkheid van collectieve winkelverboden

kan hier een halt toeroepen. Op dit moment worden mogelijkheden voor winkerverboden onvoldoende benut. Individuele winkeliers kunnen ze zelf opleggen en om collectieve winkerverboden kan bij de civiele rechter worden gevraagd.

Preventieve maatregelen om diefstal te voorkomen blijken effectief. In het land zijn veel voorbeelden van succesvolle beveiligingsprojecten in winkelcentra en op bedrijventerreinen. Intensieve samenwerking tussen de winkeliers en de politie leidt tot oplossingen op maat, zoals het plaatsen van camera's of hekken en het inschakelen van beveiligingsdiensten. De overheid moet met subsidies projecten stimuleren. Gemeenten mogen geen drempels opwerpen, bijvoorbeeld bij het aanvragen van vergunningen voor rampalen. Veel bedrijventerreinen zijn collectief beveiligd. Bedrijven die hier niet aan meedoen (en dus niet meebetalen) profiteren wel van de maatregelen. Een verplichtend karakter is daarom gewenst.

GELUIDEN

Les in een winkel. In Rotterdam Zuidplein is een oplossing gezocht voor overlastgevend hangjongeren rond een winkelcentrum. Het project 'Leren op de winkelvloer' is ontwikkeld, waarbij jongeren van een school les krijgen in een klaslokaal dat in een winkel is gesitueerd. Aan de ene kant krijgen jongeren stagewerkplekken aangeboden waardoor ze geen tijd hebben om rond te hangen, anderzijds voelen ze zich verbonden met een bedrijf, waardoor ze zich bewust zijn van de gevolgen van overlast in de omgeving.

Buren bellen: hulp bij problemen. In Haarlem is het buren-bel-systeem van start gegaan. Winkeliers krijgen daarbij een bel, waarmee ze bij problemen zeven buren kunnen alarmeren. Ondernemers houden daarnaast een logboek bij van problemen. Ze zijn verplicht om aangifte te doen van diefstal, waardoor de politie over veel informatie beschikt en daar op kan inspelen.

Winkeldieven die geprepareerde tassen gebruiken worden niet snel opgemerkt. In onder meer de gemeente Amstelveen zijn goede ervaringen opgedaan met het verbieden van dergelijke tassen in de algemene plaatselijke verordening (APV). Er zijn ook twijfels over de werkwijze, omdat het moeilijk zou zijn om het verbod te handhaven en door beperkingen van de gemeen-

telijke bevoegdheid. De PvdA is evenwel enthousiast over de werkwijze. De succesverhalen tonen aan dat van een klein stukje repressie grote preventie uitgaat.

Ondernemers kunnen grote psychische schade oplopen door criminaliteit. Van winkeliersverenigingen en brancheorganisaties mag verwacht worden dat zij hun verantwoordelijkheid nemen, en bijvoorbeeld weerbaarheidstrainingen voor winkelpersoneel organiseren, alarmeringssystemen installeren of voor beveiliging zorgen. Met betrekking tot winkelpersoneel dat steelt, pleiten we voor een register waarin dergelijke fraudeurs worden opgenomen. Op die manier kun je als winkeleigenaar te weten komen wie je in dienst neemt.

GELUIDEN

Aangifte doen moet effect hebben. Onbegrip in Arnhem: de politie wil graag dat mensen vroegtijdig melding maken van problemen, zodat patronen zichtbaar worden. Maar burgers die melding maken van overvallen horen vaak niets terug, omdat er pas actie volgt als er een tendens zichtbaar wordt. In Utrecht bleken ondernemers lang niet altijd aangifte van overvallen of diefstallen te doen, uit angst voor intimidatie. Bovendien sluit de beschikbaarheid van het politiebureau (op afstand en beperkt geopend) niet aan bij de mogelijkheden van de winkeliers. Ook in Nijmegen blijkt uit gesprekken met ondernemers dat er huiver bestaat voor het doen van aangifte. Voor een 'circus van winkelkeurmerken' is in het centrum van deze stad niet gekozen, omdat het te veel papierwerk en organisatie oplevert. Wel zijn er onderling afspraken gemaakt, en worden wekelijks bezoeken gebracht aan winkeliers door vaste agenten.

Huiselijk geweld

Het zijn schrijnende situaties: geweld achter de voordeur. Huiselijk geweld is vaak onzichtbaar. Objectief gezien is het zelfs onveiliger achter de voordeur dan op straat. Het onderwerp verdient daarom topprioriteit. Toch wordt volgens onderzoek één op de tien vrouwen tussen de 20 en 60 jaar slachtoffer van langdurig huiselijk geweld binnen een relatie. Maar een klein deel doet daadwerkelijk aangifte. Ongeveer de helft van de kinderen die geweld hebben gezien, krijgt zelf in hun relatie, als ze volwassen zijn, te maken met huiselijk geweld. Als we kinderen snel de juiste hulpverlening bieden, kunnen we veel ellende voorkomen op korte en lange termijn.

GELUIDEN

Angst voor aangifte. In Groningen komt naar voren dat vrouwen vaak geen aangifte doen van mishandeling, uit angst of uit schaamte. Door het thema 'huiselijk geweld' prominenter voor het voetlicht te brengen, zou dit verbeterd kunnen worden. Daarbij is het wel belangrijk dat aangiftes worden gestimuleerd door de zaken vervolgens niet te seponeren.

De afgelopen jaren is de aandacht voor huiselijk geweld gelukkig sterk toegenomen. Voor politie en justitie moet optreden tegen daders van huiselijk geweld een vanzelfsprekendheid worden. Opvangvoorzieningen voor slachtoffers zouden bij een stringente aanpak van veroorzakers minder gevuld zijn, omdat de dader simpelweg achter slot en grendel zit of een verbod opgelegd heeft gekregen om in de buurt van het slachtoffer te komen. Een wetsvoorstel om de mogelijkheden voor huisuitzetting van de dader te vergroten is in behandeling en krijgt de steun van de PvdA. Anderzijds blijkt uit ervaring dat projecten die erop gericht zijn om het geweld binnenshuis te stoppen, met behoud van de relatie, ook effectief kunnen zijn. Signalen van huiselijk geweld, zoals verwondingen of klachten, moeten door iedereen serieus worden genomen. Ook bij onderwijs-, zorg- en welzijnsinstellingen is alertheid op zijn plek. Gemeentebesturen hebben een sterke regiefunctie gekregen. Die wordt echter nog lang niet overal goed ingevuld. Huiselijk geweld in gesloten (bijvoorbeeld streng religieuze) gemeenschappen komt minder snel aan de oppervlakte, maar vindt evengoed plaats. Om dit taboe te doorbreken wordt ook een oproep gedaan aan hulpverleners en overige betrokkenen.

GELUIDEN

Gesloten kerkgemeenschappen. Het aantal meldingen van slachtoffers van huiselijk geweld en zedenmisdrijven neemt in Zeeland schrikbarend toe, voornamelijk onder kerkelijke groeperingen. De geslotenheid van de lokale gemeenschappen vormt een probleem bij het onderzoek van de politiek en de vervolging door Justitie.

GELUIDEN

Thuisfront: hele gezin centraal bij huiselijk geweld. In Groningen is het project Thuisfront opgestart in de aanpak tegen huiselijk geweld. Het sterke punt van de werkwijze is het gezamenlijke optreden van politie, justitie, en hulpverlening. Deelname is vrijwillig, maar kan desnoods via een justitiële maatregel worden opgelegd. Dader en slachtoffer hebben een eigen rol. Vroeger was de hulpverlening vooral gericht op de vrouw, nu staat het gezin in de aanpak centraal. Doel van de hulpverlening is het geweld in de relatie te stoppen. De meeste vrouwen willen namelijk helemaal niet bij hun man weg. Uit een eerste evaluatie blijkt dat in 66% van de gevallen in Groningen het geweld na behandeling is gestopt.

HOOFDSTUK 4

CHECKLIST VOOR LOKALE BESTUURDERS

Uit de vele praktijkvoorbeelden die we hebben gezien, kunnen we een aantal gemeenschappelijke kenmerken halen die van belang zijn voor een succesvol lokaal veiligheidsbeleid. We komen tot tien punten, die voor lokale bestuurders als een checklist kunnen gelden. Ook voor andere betrokkenen kan de lijst inspiratie opdoen. Maar met de lijst willen we onszelf ook dwingen om continu stil te staan bij ons voornaamste uitgangspunt: veiligheid begint bij bewoners. In dat opzicht werkt de checklist ook als eye-opener op landelijk niveau.

Niet elk punt is even belangrijk. En niet alle punten zijn altijd van toepassing. Maar de tien punten op deze 'checklist voor een veilige buurt' vergroten wel de kans op een succesvol en blijvend resultaat in wijken, buurten en dorpen.

- Weet wat er speelt en leeft op het terrein van veiligheid. Zoek problemen op en loop er niet met een boog omheen.
- Werk zo veel mogelijk op het niveau van de buurt en schakel de buurtbewoner in bij het verbeteren van veiligheid.
- Zet andere instellingen (op het gebied van bijvoorbeeld welzijn), bedrijven (zoals winkeliers), organisaties (onder andere politie en justitie) en gemeentelijke diensten (onder meer voor onderhoud) aan het werk. Maak duidelijke afspraken over hun aandeel en leg die vast.
- Maak de burgemeester en/of een wethouder eindverantwoordelijk voor aanpak en voortgang, eventueel per wijk of buurt.

- Beoordeel in de gemeenteraad en met de buurtbewoners periodiek wat de stand van zaken is en welke voortgang wordt geboekt. Betrek ook andere organisaties hierbij.
- Maak van projecten niet een eenmalige kwestie. Bij veiligheid is er alleen een blijvend resultaat bij een blijvende inspanning.
- Combineer een hard optreden tegen bestaande overlast met het bieden van perspectief (zoals het aanbieden van een vakopleiding of het herinrichten van een buurt).
- Geef jeugd en jongeren de ruimte en durf dat snel te regelen.
- Geef buurten een eigen budget en laat bewoners meebeslissen over de prioriteiten die de politie stelt.
- Geef de overheid en overheidsdiensten “een gezicht”. Oftewel: zorg dat mensen weer direct contact krijgen en direct worden aangesproken.

HOOFDSTUK 5

SAMENVATTING

Een harde aanpak van criminaliteit en misdrijven, maar ook een intensieve inzet op preventie. Dat is het antwoord van de PvdA op onveiligheid in de samenleving in een notendop. Veiligheid is echter een complex thema, dat vaak vraagt om genuanceerde antwoorden en om maatwerk.

De PvdA maakt zich grote zorgen over onveiligheid en criminaliteit. Hoewel statistieken aantonen dat zich op onderdelen positieve ontwikkelingen voordoen, blijven criminaliteit, misdrijven en overlast belangrijke bronnen van onzekerheid, onleefbaarheid en onrust. Daders worden jonger, geweld wordt harder en het kan zich onverwachts en in ernstige vormen voordoen.

Onveiligheid mag in geen enkele wijk, in geen enkel dorp of geen enkele streek, geaccepteerd worden. Leefbaarheid is nauw verbonden met gevoelens van onveiligheid. Om Nederland leefbaar te houden is een continue inzet op repressie en preventie van groot belang. Hoe minder criminaliteit, hoe meer vrijheid.

Het is niet alleen de overheid die verantwoordelijk is voor een veilige samenleving. Ook van het bedrijfsleven, overige instellingen en burgers wordt gevraagd een bijdrage te leveren aan een veilige stad of een veilig dorp.

Er gaat ook veel goed op het gebied van veiligheid in Nederland. Tal van initiatieven in steden en dorpen hebben gezorgd voor een leefbare woonomgeving, voor veilige winkels of voor een gezellig uitgaansleven. Mensen, professionals en bewoners, zijn betrokken en actief bezig om de veiligheid te verhogen. Met veel succes, zo blijkt uit de verhalen. Van het openbaar bestuur wordt terecht gevraagd om de aan-

dacht te richten op problemen. De 'best practices' in buurten mogen de inspiratie vormen voor een succesvolle aanpak van negatieve tendensen.

Bij veiligheid heeft repressie sinds de verkiezingen van mei 2002 extra aandacht gekregen. Ook door toedoen van de PvdA. Maar wij hebben altijd een combinatie voor ogen gehad van een harde repressie en een stevige preventie. Wij zijn op zoek naar nieuwe vormen van preventie, waardoor vanuit onderwijs, welzijn, bedrijfsleven en toezicht eerder, slimmer en (als het moet) directer wordt opgetreden en ingegrepen om ongelukken te voorkomen. In de aanpak van het kabinet is het evenwicht tussen repressie en preventie langzamerhand verdwenen.

Mensen verwachten terecht dat politie en justitie adequaat optreden tegen criminaliteit en overlast, bijvoorbeeld als een buurt voortdurend wordt geterroriseerd door een groep die met veel lawaai dag en nacht op scootertjes rondscheurt of als straatprostitutie naar een woonwijk uitwaaiert en 24 uur per dag dealertjes en heroïne gebruikers aantrekt. Maar bewoners zien ook dat er meer nodig is om een straat, een buurt, dorp of wijk veilig te maken en veilig te houden.

Dan moet je jongeren die daar opgroeien perspectief bieden. Op tijd bijspringen als het thuis of op school de verkeerde kant op dreigt te gaan. Dan moeten winkeliers elkaar helpen een oogje in het zeil te houden. De gemeente zorgt voor goede verlichting en voor het opruimen van enge plekken. Tourniquets en de chipkaart maken het openbaar vervoer veiliger.

Maar dan moet je ook mensen durven vragen een steentje bij te dragen aan de veilige van hun eigen buurt. Door het goede voorbeeld te geven. Door op te letten. Door zelf wat te doen. Er lopen honderden, misschien wel duizenden projecten waarbij mensen laten zien dat ze bereidheid hebben zich voor veiligheid in te zetten. Veiligheid is veel meer dan het inschakelen van de politie als het misgaat.

Het programma van de PvdA op het gebied van veiligheid puntsgewijs:

Preventie is willen weten wat er leeft, en daar op in springen

- De aard van de prestatiecontracten tussen het Rijk en de politie moet veranderen: minder streven naar het aantal bonnen dat wordt uitgeschreven, maar óók afspraken maken over preventieve inzet en de kwaliteit van de dienstverlening.
- Politie en justitie moeten in buurten en wijken gehuisvest blijven.
- Het Keurmerk Veilig Wonen moet verplicht worden gesteld bij nieuwbouwwijken en herstructurering.
- Er moet een landelijke registratie van veelplegers komen.
- Toezicht en zorg bij tippelzones en afwerkplekken is noodzakelijk.
- Verkoop van middelen voor illegale wietteelt door growshops moet gereguleerd worden, door een vergunning in te voeren en regels op te stellen, zoals minimumleeftijd en registratie van klanten en verkochte artikelen.
- Met behulp van streepjescodes, toegankelijke registers met gestolen fietsen en de aanpak van helers moet fietsendiefstal teruggedrongen worden.
- Mogelijkheden om geprepareerde tassen te verbieden moeten worden gebruikt om winkeldiefstallen te voorkomen.
- Het Rijk moet ingrijpen als gemeenten en woningcorporaties het nalaten voor opvang of andere voorzieningen te zorgen, waardoor problemen verschuiven naar andere gemeenten of regio's.
- Gemeenten moeten de regierol voor integrale veiligheid op zich nemen.

Betrokken burgers concrete invloed geven

- Wijkbewoners moeten zeggenschap krijgen over de inzet van minimaal vijf procent van politiebudgetten (en andere organisaties op het gebied van veiligheid).
- Door nauw overleg met bewoners moeten veiligheidsorganisaties inzicht krijgen in de thema's die 'op straat' leven.

De politie moet dicht bij de mensen blijven

- Een centraal aangestuurde politie en een ingrijpende reorganisatie van de politie wijzen we af.
- Op wijkagenten en buurtposten mag niet bezuinigd worden.
- Agenten in probleebuurtten moeten beter beloond worden.
- Door burgemeesters in één politieregio onderling een korpsbeheerder te laten kiezen neemt de betrokkenheid van gemeentes en het draagvlak van korpsbeheerders toe
- In de afspraken tussen het Rijk en de politie moet veiligheid centraal staan, niet het aantal agenten.
- Het Rijk moet in prestatiecontracten ook toezeggingen doen aan de politieorganisatie.
- Het kabinet moet met een veiligheidsprogramma komen dat niet alleen de taken van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie omvat, maar waarin ook de veiligheidsthema's van andere ministeries betrokken worden.
- De minister van Binnenlandse Zaken wordt dé coördinerende minister van Veiligheid. Hij of zij verdedigt de inhoud van het veiligheidsprogramma-nieuwe-stijl namens het voltallige kabinet en is daarmee het centrale aanspreekpunt op het gebied van veiligheid.

Jongeren in een corrigerende omgeving

- De aanwezigheid van hangplekken en jeugdcentra is noodzakelijk om overlast door groepen jongeren tegen te gaan
- Met name de kern van problematische jongerengroepen moet aangepakt worden, bijvoorbeeld door ze onder te brengen in gesloten internaten of individueel te begeleiden
- Ouders moeten gemakkelijker aansprakelijk gesteld kunnen worden voor het handelen van hun kinderen.
- Scooters moeten eerder in beslag kunnen worden genomen wanneer de eigenaar voor overlast zorgt en daarna via de rechter verbeurd worden verklaard.
- Naast de jongere zelf moeten ook de ouders verplicht aanwezig zijn op een strafzitting bij de rechter.

Zorg voor slachtoffers staat voorop

- Daders moeten verplicht worden gesteld om schade te vergoeden aan slachtoffers.
- Er moet een schadefonds komen, waar slachtoffers een beroep op kunnen doen wanneer daders de schade (nog) niet kunnen betalen.
- Anoniem aangifte doen moet gemakkelijker worden gemaakt en slachtoffers krijgen betere bescherming tegen represailles.
- Slachtoffers moeten adequaat op de hoogte gehouden worden van de afwikkeling van een strafzaak, bijvoorbeeld via internet.

HOOFDSTUK 6

DE BASIS

Enkele citaten uit het Beginselenmanifest van de PvdA, vastgesteld op 29 januari 2005. De kern van het gedachtegoed van de partij heeft uiteraard ook de aanzet gegeven voor onze veiligheidspolitiek.

“Vrijheid, democratie, rechtvaardigheid, duurzaamheid en solidariteit. Dat zijn de idealen van de sociaal-democratie. (...) Voor de PvdA staat daarbij het recht op een fatsoenlijk bestaan centraal. Een bestaan dat een volwaardige participatie in de maatschappij mogelijk maakt, met ruimte voor wie wil en waardigheid voor wie niet kan. Een fatsoenlijke samenleving ontstaat waar vrijheid, solidariteit en verantwoordelijkheid elkaar de hand reiken.” (1.1)

“Nabij bestuur. Het openbaar bestuur staat onder druk. Maatschappelijke problemen blijken zich vaak weinig aan bestuursniveaus gelegen te laten liggen. Soms hebben ze een grensoverschrijdend karakter, soms juist spelen ze heel lokaal. De pogingen dit soort problemen te beheersen gaan niet zelden gepaard met regelzuchtige bureaucratisering, gebrek aan uitvoeringsresultaat en gebrekkige democratische controle. Burgers komen daartegen in het geweer, en dat is heel begrijpelijk. De ontwikkeling naar grootschalige en anonieme machtsvorming staat tegenover de toenemende behoefte aan kleinschaligheid en nabije democratie. De sociaal-democratie kiest opnieuw voor een zo lokaal mogelijk bestuur en een zo lokaal mogelijke vertegenwoordiging. (...)” (2.3)

“Een fatsoenlijk bestaan. In een wereld vol kansen op succes en kansen op falen, moeten mensen de zekerheid hebben dat tegenslag niet betekent dat je aan de kant komt te staan. Een fatsoenlijk bestaan is het minste waar mensen van op aan moeten kunnen. Het gaat daarbij niet alleen om een behoorlijk inkomen maar om bestaanszekerheid in de meest brede zin van het woord: goed onderwijs, menswaardige zorg en huisvesting, maar ook de bescherming tegen criminaliteit en terreur, een respectvolle behan-

deling door de overheid en de mogelijkheid om als volwaardig burger mee te doen aan publieke besluitvorming.” (3.2.1)

“Samenleven. Samenleven vraagt een inspanning van iedereen. Sociaal-democraten waarderen de sterk toegenomen mogelijkheden van individuele variatie in levensstijlen. Maar de successen van de culturele emancipatie stellen ook hoge eisen aan de inschikkelijkheid van mensen. Iedere burger hoort respectvol met anderen om te gaan. Crimineel en asociaal gedrag in de openbare ruimte, racisme en discriminatie, misbruik van sociale voorzieningen, corruptie, fraude en belastingontduiking ondermijnen de maatschappelijke solidariteit en dienen derhalve sterk te worden bestreden. Opvoeding, school, maatschappelijke ondersteuning en tenslotte het strafrecht spelen daarbij een cruciale rol.” (3.3.1)

“De democratische rechtsstaat. Een fatsoenlijk bestaan is alleen mogelijk binnen een democratische rechtsstaat. Daarin staat veiligheid in dienst van de democratie en is de burger beschermd tegen willekeur van de macht. Dit uitgangspunt dient overeind te blijven wanneer bescherming van de privacy en de inperking daarvan ten behoeve van de veiligheid van de burgers tegen elkaar moeten worden afgewogen. (...)” (3.4.1)

